

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПрАТ «ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗАПОРІЗЬКИЙ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра Підприємництва, менеджменту та туризму

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНА
Зав.кафедрою

_____
к.е.н., доцент Панкова М.О.

МАГІСТЕРСЬКА ДИПЛОМНА РОБОТА
АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ

Виконала

ст. гр. ПТБ-211м

_____
(підпис)

Л.Є. Чевичелова

Керівник

к.т.н., доц.

_____
(підпис)

Д.Ю.Клюєв

Запоріжжя

2023

ПРАТ «ПВНЗ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра Підприємництва, менеджменту та туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

к.е.н., доцент Панкова М.О.

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

НА МАГІСТЕРСЬКУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ

студентці гр. ПТБ-211м,

спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Чевичеловій Людмилі Євгенівні

1. Тема: Аналіз грошових потоків в управлінні підприємницькою діяльністю.

Затверджена наказом по інституту «__» _____ 2022 р. № _____

2. Термін здачі студентом закінченої роботи: «__» _____ 2023 р.

3. Перелік питань, що підлягають розробці:

- визначити сутність грошових потоків та надати їхню класифікацію;
- дослідити методику аналізу грошових потоків підприємства;
- вивчити методичні підходи до управління грошовими потоками у підприємницькій діяльності;
- надати економіко-організаційну характеристику діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»;

- проаналізувати оцінку фінансового стану ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»;
- проаналізувати грошові потоки ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»;
- визначити напрями оптимізації грошових потоків підприємства;
- надати управлінські заходи для удосконалення підприємницької діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» шляхом вирівнювання та синхронізації грошових потоків.

Дата видачі завдання «__» _____ 2022 р.

Керівник магістерської роботи _____ Д.Ю.Клюєв
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання _____ Л.Є.Чевичелова
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Магістерська дипломна робота містить: 76 сторінок, 17 табл., 27 рисунків, 48 джерел, 4 додатки.

Об'єкт магістерської дипломної роботи – процес аналізу та управління грошовими потоками ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» у підприємницькій діяльності.

Предметом даної роботи є теоретичні, методичні та практичні питання щодо удосконалення процесів аналізу та управління грошовими потоками ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».

Мета роботи – дослідження теоретичних і методичних основ аналізу та управління грошовими потоками ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», а також розробка практичних рекомендацій в аспекті оптимізації його грошових потоків.

У роботі розглянуто сутність грошових потоків у підприємницькій діяльності. Виявлено, що аналіз грошових потоків є важливою функцією управління, основою для забезпечення достатнього обсягу грошових коштів для своєчасного та повного виконання зобов'язань, забезпечення ефективної підприємницької діяльності. Зроблено розрахунки економічних показників діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», аналіз фінансових показників підприємства, аналіз динаміки, структури, ліквідності, достатності та ефективності грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» за 2017-2021 рр.

Визначено, що грошові потоки ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» є недостатньо синхронізованими, рівень достатності надходження грошових коштів не у повній мірі відповідає вимогам, коефіцієнт ефективності грошових потоків має від'ємне значення, що спричиняє виникненню фінансових проблем у майбутньому. Запропоновано: заходи, спрямовані на оптимізацію грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» шляхом їх вирівнювання і синхронізації.

АНАЛІЗ, ВИДАТКИ, ВИРІВНЮВАННЯ, ГРОШОВІ ПОТОКИ, НАДХОДЖЕННЯ, СИНХРОНІЗАЦІЯ, ОПТИМІЗАЦІЯ, ФІНАНСОВИЙ СТАН

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	9
1.1.Грошові потоки та їх класифікація..	9
1.2.Методика аналізу грошових потоків підприємства.....	20
1.3. Методичні підходи до управління грошовими потоками підприємницькою діяльністю на основі аналізу.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».....	29
2.1.Економіко-організаційна характеристика діяльності ТОВ «ТЕХ- ПРОМ».....	29
2.2.Оцінка фінансового стану ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».....	31
2.3.Аналіз грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».....	45
РОЗДІЛ 3.ОПТИМІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» В УПРАВЛІННІ ЙОГО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.....	54
3.1.Напрями оптимізації грошових потоків підприємства.....	54
3.2.Управлінські заходи для удосконалення підприємницької діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» шляхом вирівнювання та синхронізації грошових потоків.....	62
ВИСНОВКИ.....	69
РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Функціонування підприємства супроводжується безперервним кругообігом коштів, який здійснюється у вигляді витрат ресурсів і одержання доходів, їхнього розподілу й використання. Підприємницька діяльність безвідривна від кругообігу грошових потоків. У цьому кругообігу процес управління займає визначальне місце. Від ефективності його здійснення залежать кінцеві результати підприємництва, що отримуються підприємством, а саме – прибутки та рентабельність.

Підприємницька діяльність нерозривно пов'язана з рухом коштів. Кожна господарська операція підприємства супроводжується або надходженням, або витратою коштів. Кошти обслуговують практично всі аспекти операційної, інвестиційної і фінансової діяльності. Від повноти і вчасності забезпечення процесу постачання, виробництва і збуту продукції грошовими ресурсами залежать результати основної (операційної) діяльності підприємства, ступінь його стабільності, платоспроможності, конкурентні переваги, необхідні для поточного та перспективного розвитку. Тому вивчення сучасних методів аналізу та управління грошовими потоками є дуже важливим. Цим обумовлена актуальність теми даної магістерської роботи.

Важлива роль у дослідженнях методологічних проблем аналізу та управління грошовими потоками належить, таким вітчизняним і зарубіжним вченим як В. П. Бабіч, І. О. Бланк, Л. М. Борщ, А.С. Гальчинський, А.А. Гриценко, А. І. Даниленко, О. В. Іваницька, С. О. Ішук, Дж. М. Кейнс, Т. Т. Ковальчук, Т. Д. Косова, П. В. Круш, В. І. Лисицький, В. І. Міщенко, Е. Нікбахт, В. Я. Нусінов, С. В. Онишко, О. А. Петрик, П. Г. Перерва, А.М. Поддєрьогін, Р. Ф. Пустовійт, В. П. Савчук, М. І. Савлук, С. Я. Салига, А. М. Турило, А. А. Чухно, Г. К. Яловий, Ф. О. Ярошенко.

Проте, незважаючи на значний теоретичний та методичний апарат процеси аналізу та управління грошовими потоками на українських

підприємствах потребують удосконалення. Це особливо важливо в умовах реальної підприємницької діяльності підприємств, якій властивий важко передбачуваний характер, та для того, щоб задовольнити умови оптимальної ліквідності, платоспроможності, а також, фінансової стійкості підприємства.

Зважаючи на актуальність обраної теми та значний теоретичний доробок визначено мету та завдання магістерської роботи.

Метою роботи є дослідження теоретичних і методичних основ аналізу та управління грошовими потоками ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», а також розробка практичних рекомендацій в аспекті оптимізації його грошових потоків

У роботі поставлено і вирішено такі завдання:

- визначено сутність грошових потоків, їх класифікацію та роль у підприємницькій діяльності підприємства;
- розглянуто методику аналізу грошових потоків підприємства;
- вивчено методичні підходи до управління грошовими потоками у підприємницькій діяльності;
- надано економіко-організаційну характеристику діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»;
- проведено оцінку фінансового стану ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»;
- проаналізовано грошові потоки ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»;
- визначено напрями оптимізації грошових потоків підприємства;
- досліджено вирівнювання та синхронізацію грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»;
- проведено управлінські заходи для удосконалення підприємницької діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».

Об'єктом дослідження в магістерській роботі є процес аналізу та управління грошовими потоками ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» у підприємницькій діяльності. Предметом є теоретичні, методичні та практичні питання щодо удосконалення процесів аналізу та управління грошовими потоками ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».

У ході дослідження у роботі використовуються різні спеціалізовані літературні джерела з даного питання: статті, підручники, монографії, а також законодавчі та нормативні акти, фінансова документація та звітність ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».

У ході виконання роботи використовуються традиційні методи обробки інформації, методи проведення горизонтального і вертикального аналізу, аналізу коефіцієнтів, методи економіко-математичного моделювання та прогнозування грошових потоків підприємства.

Практичне значення роботи полягає в оптимізації грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», що може підвищити ефективність їх формування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

1.1. Грошові потоки та їх класифікація

Здійснення практично всіх видів господарських операцій підприємства генерує певний рух його активів та капіталу у вигляді надходження й витрат. Це рух коштів функціонуючого підприємства, здійснюваного при їхньому постійному обороті, являє собою безперервний у часі процес і визначається поняттям «потік».

На забезпечення підприємницької діяльності підприємства та на його фінансування великий вплив мають грошові потоки.

Сутність грошового потоку наведена у табл. 1.1.

Найбільш вдалим, як вважається в даній роботі, є визначення «Грошовий потік – це сукупність розподілених у часі надходжень і видатків грошових коштів та їхніх еквівалентів, генерованих його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з факторами часу, простору, структури, ризику і ліквідності» [6]. В цьому випадку під грошовими коштами розуміють готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання, а еквівалентами грошових коштів є короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і яким притаманний незначний ризик зміни вартості.

Дослідження грошових потоків дозволяє представити весь процес їхнього використання на підприємстві в динаміці, що дає можливість визначити систему заходів щодо оптимізації їхнього обороту й підвищенню ефективності використання.

Концепція грошових потоків у всіх формах їхнього функціонування на підприємстві потребує вивчення за вітчизняними та закордонними економічними джерелами.

Таблиця 1.1

Сутність грошового потоку підприємства

Автор	Визначення
Білик М.Д. та ін. [1]	Грошовий потік підприємства являє собою сукупність розподілених у часі надходжень і виплат грошових коштів, які генеруються його господарською діяльністю
Бланк І.А. [2]	Грошовий потік – це грошові кошти підприємства, що пов'язані з надходженням і вибуттям в процесі господарської діяльності
Поддєрьогін А.М. та ін. [3]	Грошовий потік розглядається як стійка сукупність розподілених у часі процесів надходження і вибуття грошових коштів, що генеруються суб'єктом господарювання в результаті здійснення його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Грошовий потік можна визначити як сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов'язані із відособленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових коштів у зв'язку з виконанням договірних зобов'язань між економічними агентами (суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями).
Птащенко Л.О. [4]	Грошовий потік – це надходження (вхідний грошовий потік) та витрачання (вихідний грошовий потік) грошових коштів у процесі здійснення господарської діяльності підприємства.
МСБО 7 Звіт про рух грошових коштів [5]	Під грошовими потоками розуміють надходження та вибуття грошових коштів і їх еквівалентів.

Окремі прикладні аспекти дослідження грошових потоків розглядаються в економіці. В останні роки намітилася тенденція до певної інтеграції дослідження грошових потоків у підприємстві у межах управлінських систем. У системі управління економікою ця тенденція одержує відбиття у впровадженні спеціального обліку, аналізу й планування грошових потоків на основі єдиних міжнародних стандартів [3, с. 177-179].

Разом з тим, необхідно враховувати, що всі види грошових потоків тісно взаємозалежні й у значній мірі визначаються видозміною їхніх форм у процесі обороту. Отже, з метою підвищення ефективності підприємницької діяльності підприємства їхні потоки повинні розглядатися як єдиний об'єкт

управління, що вимагає поглиблення теоретичних основ і розширення практичних рекомендацій. Це визначається тією роллю, що аналіз та управління грошовими потоками відіграє значну роль в розвитку підприємства й формуванні кінцевих результатів його господарської діяльності.

Роль грошових потоків підприємства в процесі їхнього обороту визначається наступними основними положеннями (рис. 1.1).

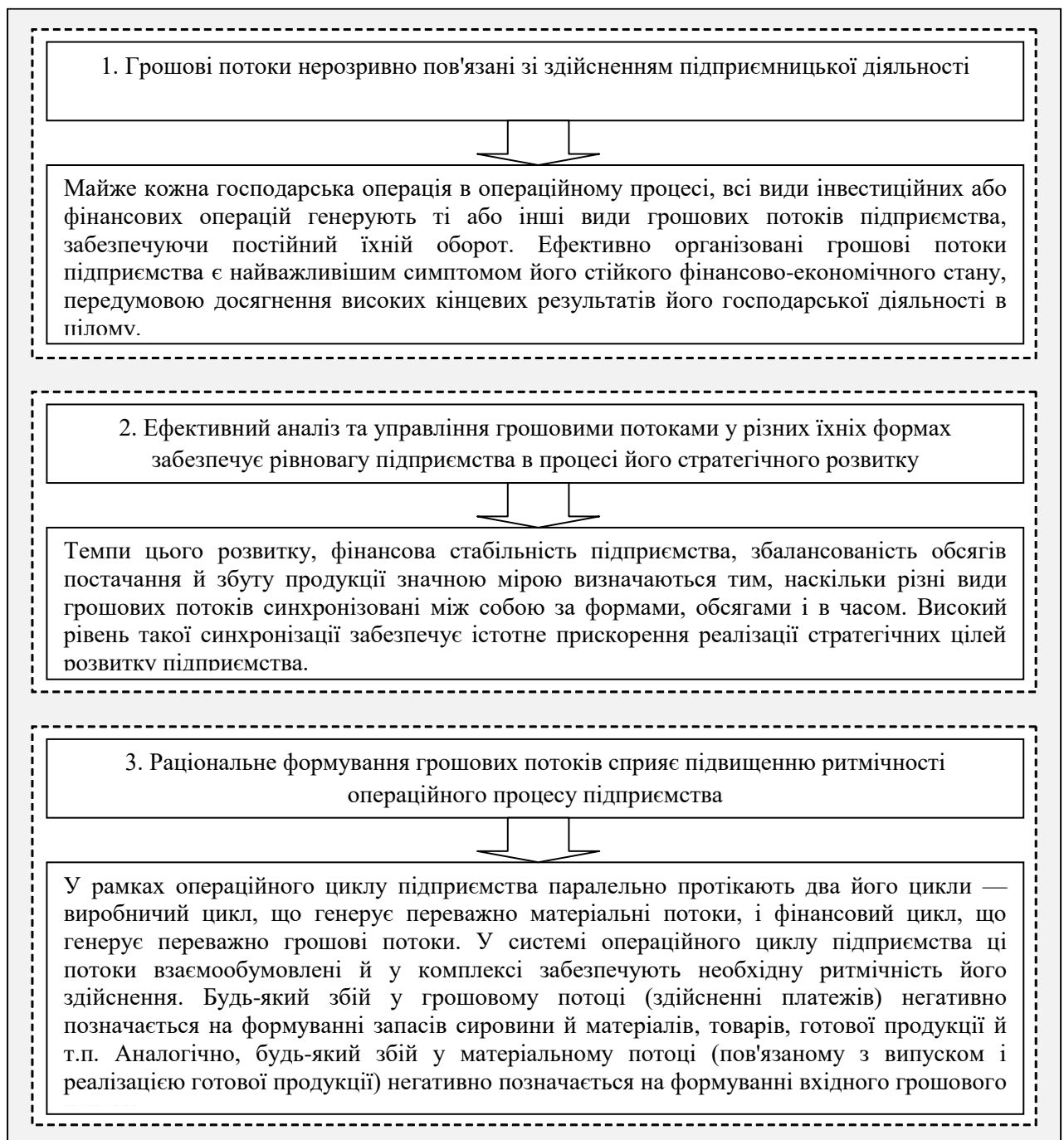

Рис. 1.1. Роль грошових потоків підприємства в процесі їхнього обороту

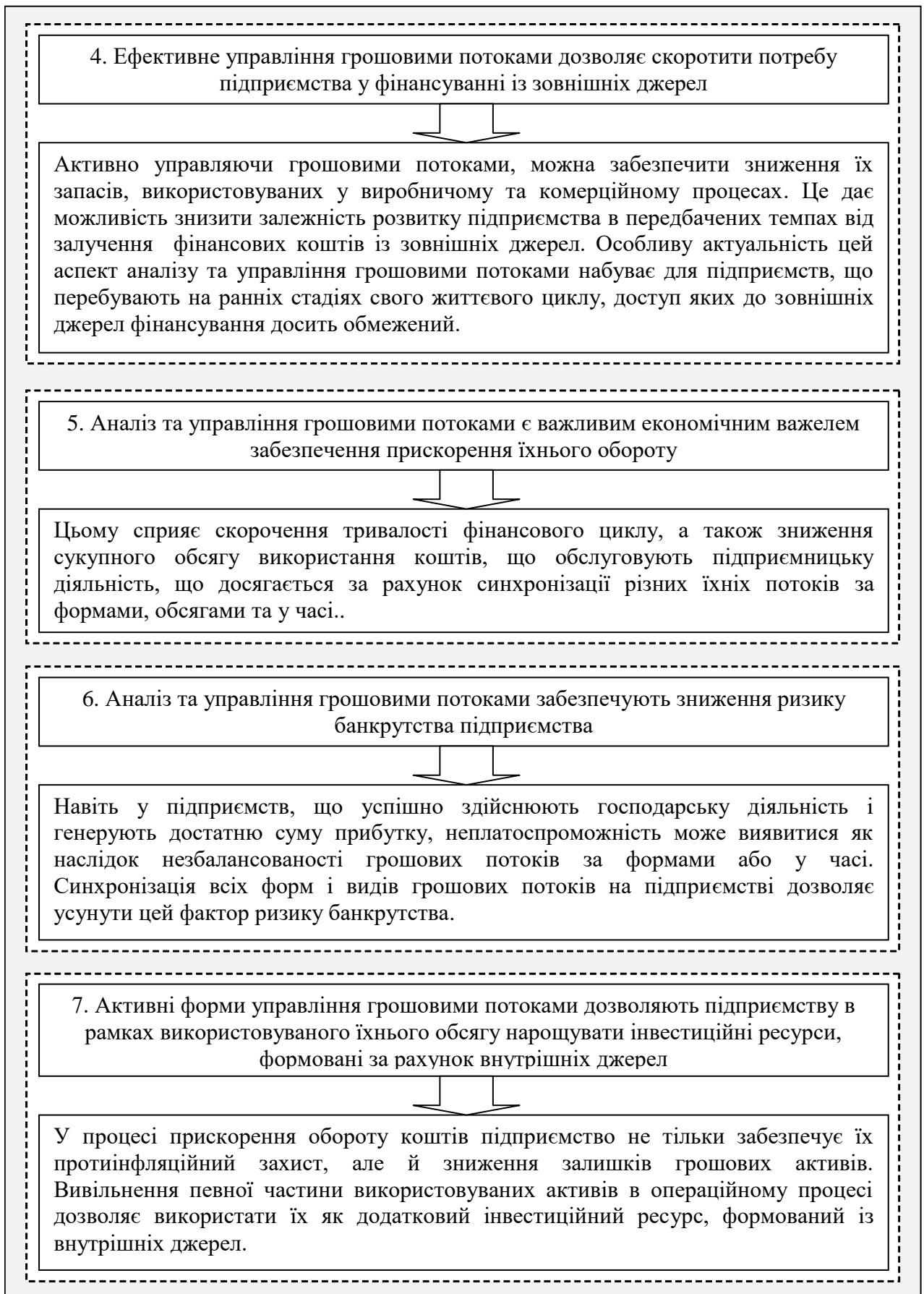

Рис. 1.2. Роль грошових потоків підприємства в процесі їхнього обороту
(продовження рис. 1.1)

Розглянуті аспекти підтверджують необхідність більш детального дослідження грошових потоків, їх аналізу та управління на підприємстві.

Поняття «грошовий потік» є агрегованим, що включає у свій склад численні форми й види цих потоків, що обслуговують сукупний господарський процес. Їх класифікацію пропонується здійснювати за такими основних ознаках (рис. 1.3).

Розглянемо визначення грошових потоків, що наведені у спеціалізованих літературних джерелах [1-6].

Операційний грошовий потік — найбільший потік, що характеризується грошовими платежами постачальникам товарів; платежами сторонніх постачальників окремих видів послуг, які здійснюють операційну діяльність. Також до операційного потоку відносяться зарплати персоналу; сплата податків усіх рівнів; інші витрати, пов'язані з виконанням господарських процесів. Водночас операційний грошовий потік відображає всі грошові надходження від покупців продукції та частину інших їхніх доходів відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Інвестиційний грошовий потік – це, як правило, непостійний, іноді одиничний потік, що характерний для реалізації матеріальних і фінансових інвестицій, продажу основних засобів і продажу нематеріальних активів, довгострокових фінансових інструментів інвестиційного портфеля, збору коштів. інші види грошових потоків для інвестиційної діяльності компанії.

Грошовий потік від фінансової діяльності здебільшого характеризується рухом, пов'язаним із придбанням і виплатою коштів у процесі залучення капіталу, залученням і погашенням позик і довгострокових і короткострокових позик, а також виплатою дивідендів і відсотків готівкою. Внески власника та деякі інші зовнішні операції, які фінансують господарську діяльність компанії.

Позитивний грошовий потік характеризує сукупність грошових надходження за всіма видами господарських операцій підприємства.

Рис. 1.3. Класифікація грошових потоків підприємства

Позитивний грошовий потік також має назву – вхідний (рис. 1.4).

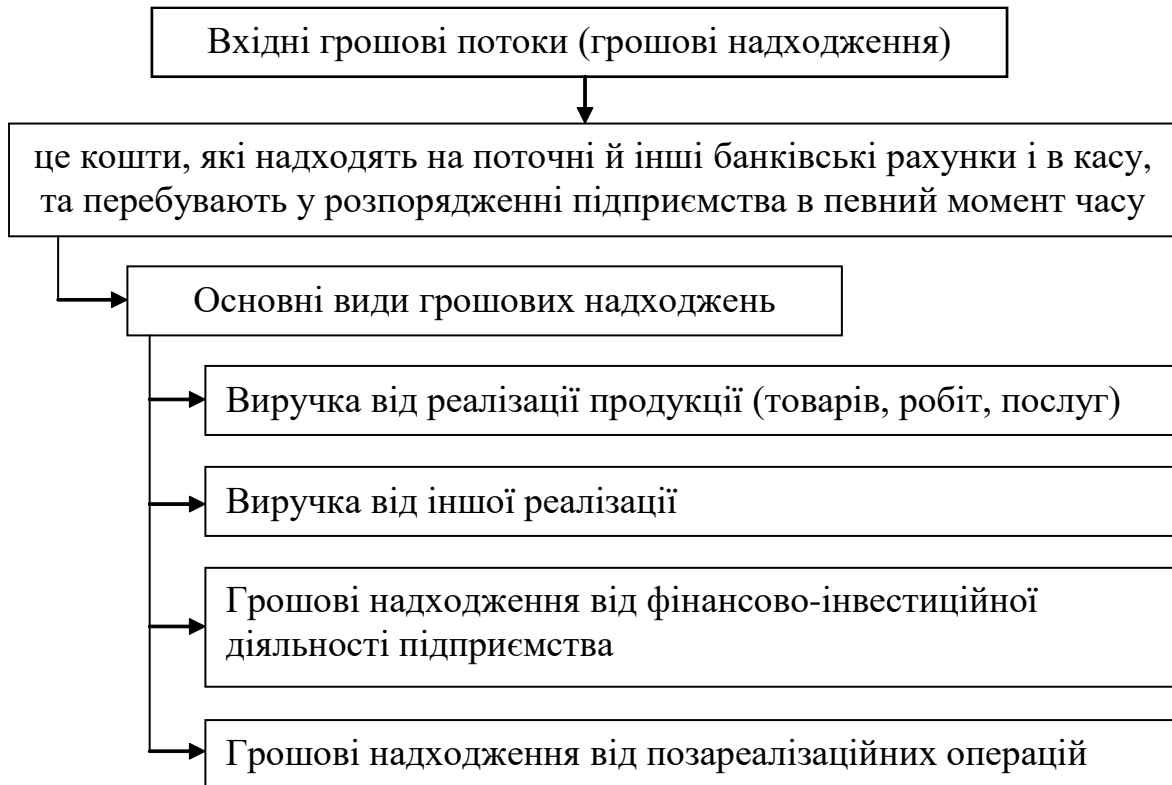

Рис. 1.4. Вхідні грошові потоки (надходження) та їх характеристика

Від’ємний грошовий потік характеризує загальну суму грошових коштів, які використовуються для здійснення всіх видів господарської діяльності підприємства. Він також відомий як вихідний потік (рис. 1.5).

Валовий грошовий потік характеризує всі доходи або витрати за певний період часу в окремих інтервалах.

Чистий грошовий потік характеризується різницею між позитивними та негативними грошовими потоками (тобто між доходами та витратами) за період, що розглядається, в його окремих періодах часу. Чистий грошовий потік є основним результатом діяльності, який характеризує фінансовий баланс компанії.

Рис. 1.5. Вихідні грошові потоки (видатки) та їх характеристика

Розрахунок чистого грошового потоку здійснюється за формулою:

$$\text{ЧГП} = \text{ВПГП} - \text{ВНГП} , \quad (1.1)$$

де ЧГП – обсяг чистого грошового потоку у розглянутому періоді;

ВПГП – валовий обсяг позитивного грошового потоку (грошові надходження) у розглянутому періоді;

ВНГП – валовий обсяг негативного грошового потоку (грошові витрати) у розглянутому періоді.

Як видно із формули 1.1, залежно від співвідношення обсягів валового позитивного й негативного грошових потоків обсяг чистого грошового потоку може характеризуватися як позитивною, так і негативною

величинами, що визначають кінцевий результат господарської діяльності підприємства.

Характеристика надлишкового і дефіцитного грошових потоків підприємства наведена на рис. 1.6.

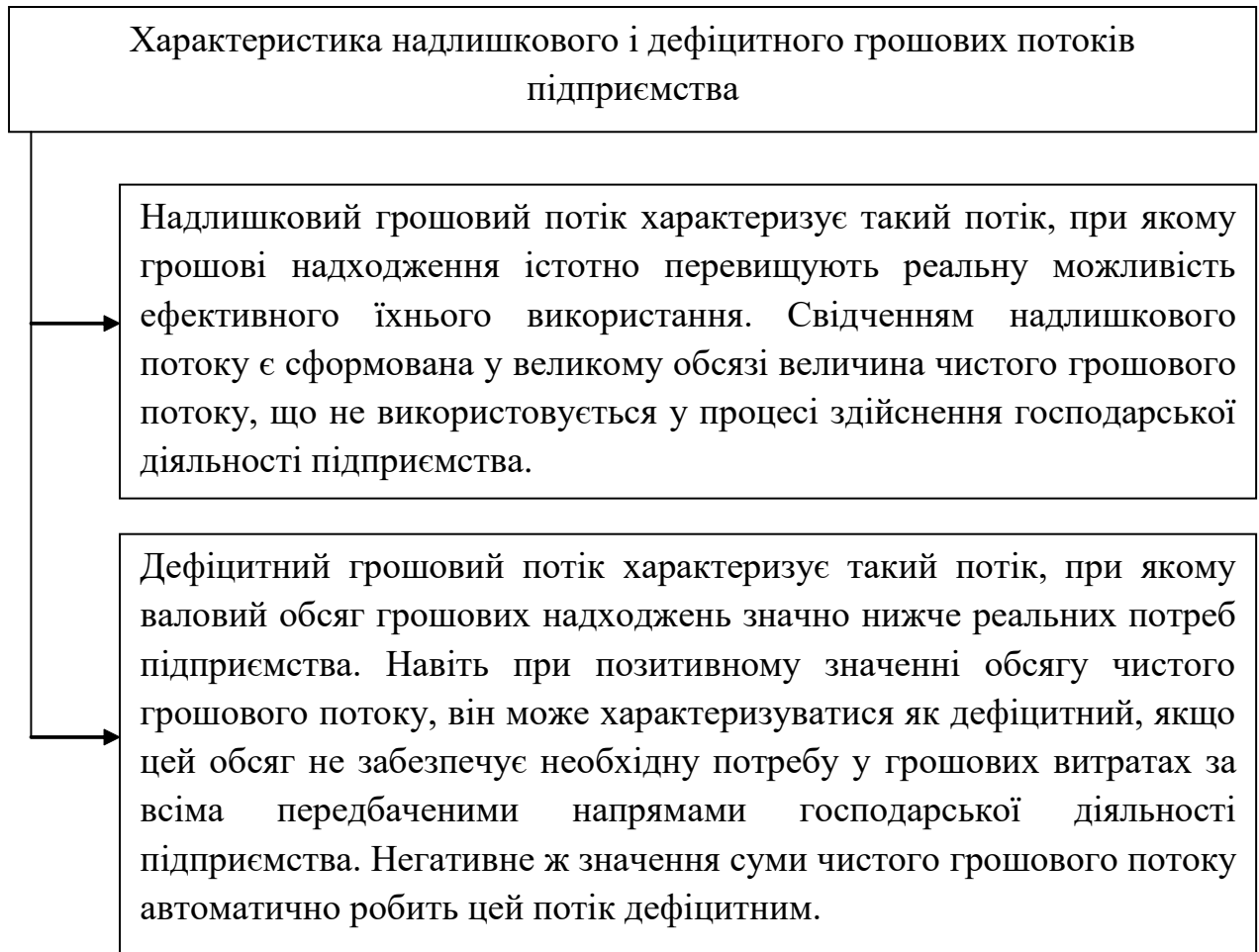

Рис. 1.6. Характеристика надлишкового і дефіцитного грошових потоків підприємства

Також можна нажати характеристику теперішньому та майбутньому грошовим потокам, регулярному та дискретному грошовим потокам (рис. 1.7).

Можна бачити, що існує велика кількість різновидів грошових потоків, які аналізуються на підприємства та відносно яких проводиться управління.

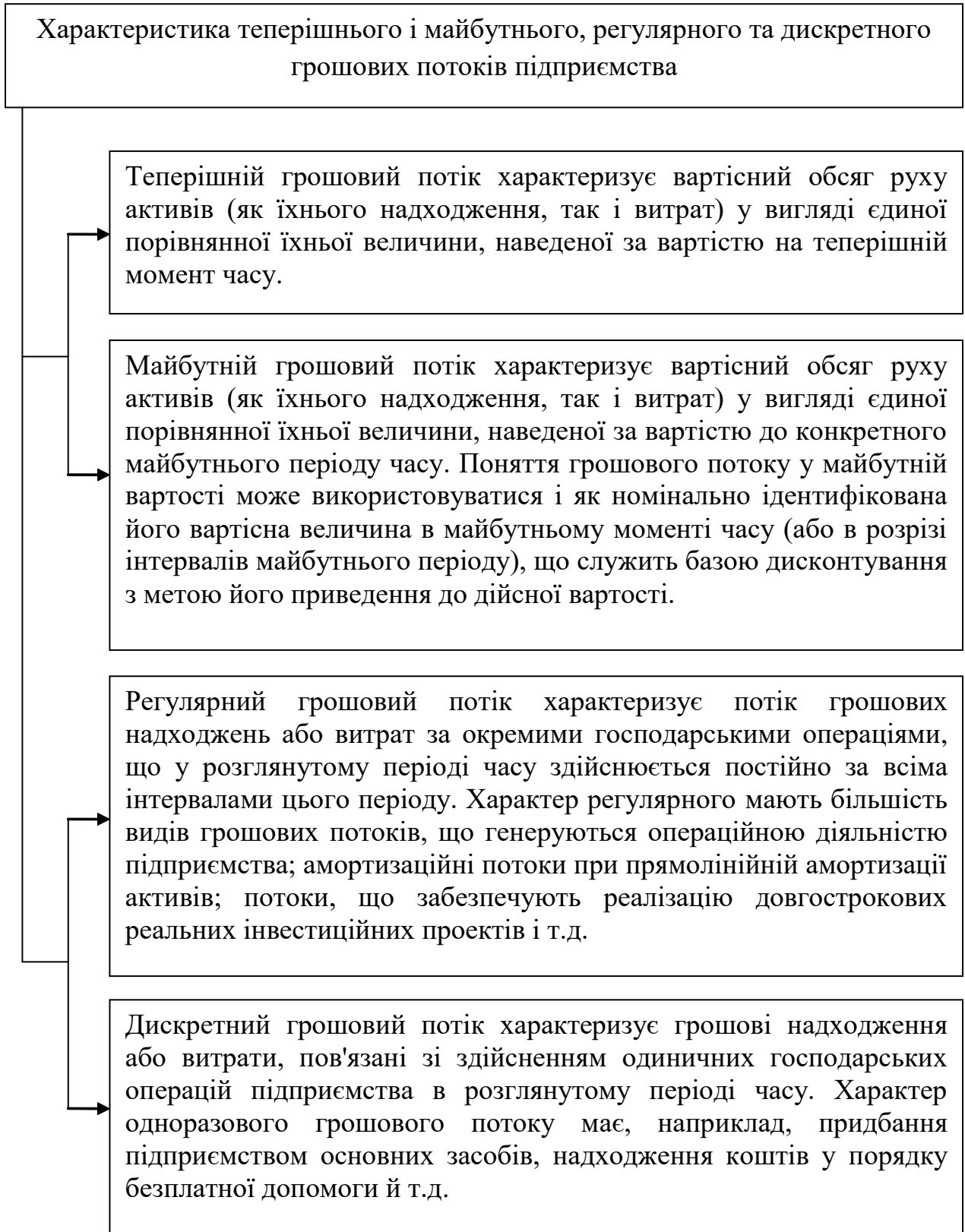

Рис. 1.7. Характеристика теперішнього і майбутнього, регулярного та дискретного грошових потоків підприємства

На формування вище наведених грошових потоків впливає безліч факторів (рис. 1.8).

Рис. 1.8. Класифікація факторів, що впливають на формування грошових потоків

Наведені фактори дають можливість не лише визначитися з впливом на формування грошових потоків підприємства, але й знайти шляхи їхньої оптимізації.

Аналізуючи вищевикладене, можна стверджувати, що існує багато поглядів на визначення поняття грошових потоків, проте немає однозначного його тлумачення. Грошові потоки визначають як різницю між отриманими і виплаченими підприємством грошовими коштами або рух грошових коштів. Грошові потоки – це рух грошових коштів, які виникли в результаті господарської, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства. Зважаючи на викладене розглянемо сутність та зміст аналізу грошових потоків підприємства.

1.2. Методика аналізу грошових потоків підприємства

Аналіз грошових потоків підприємства ґрунтується на забезпеченні повного й достовірного їхнього обліку і формування необхідної звітності. Це забезпечується координацією функцій і завдань служб бухгалтерського обліку та економічних відділів у напрямку управління грошовими коштами.

Основною метою належного обліку та звітності, яка характеризує грошові потоки різних типів підприємств, є забезпечення менеджерів інформацією, необхідною для комплексного аналізу [19].

Звіт про рух грошових коштів ґрунтується на міжнародних стандартах фінансової звітності про рух грошових коштів. Згідно з цими стандартами для створення даного звіту використовуються два основних методи - непрямий і прямий. Ці методи відрізняються адекватністю надання інформації про грошові потоки підприємства, попередньою інформацією для складання звіту та іншими параметрами [20-22].

Розрахунок чистого грошового потоку підприємства здійснюється непрямим методом за видами економічної діяльності та підприємством в цілому (Додаток А). Різниця в результатах розрахунку грошових потоків прямим і непрямим методами стосується лише діяльності підприємства. Розрахунок чистого грошового потоку за інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємств здійснюється за тими ж алгоритмами, що і при непрямому методі.

Згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку підприємство обирає незалежний метод розрахунку грошових потоків, але найкращим вважається прямий метод, який дозволяє більш повно отримати їх обсяг і склад.

Основою аналізу, проведеного в попередніх періодах, є визначення грошових потоків та їх облік.

Основною метою аналізу є визначення достатності формування грошових ресурсів за видами діяльності, її ефективності, збалансованості

вхідних і вихідних грошових потоків за обсягом і часом. Важливим етапом аналізу грошових потоків є визначення показників, які дозволяють виявити тенденції та відображають якість управління грошовими потоками для оптимізації в господарській операції.

Аналізуючи грошові потоки будь-якого підприємства на базі Звіту про рух грошових коштів, структурованого в розрізі різних видів діяльності, потрібно мати на увазі наступне (рис. 1.9).

Аналіз грошові потоки підприємства на базі Звіту про рух грошових коштів, структурованого в розрізі різних видів діяльності включає

а) величина грошового потоку від операційної діяльності в динаміці в фінансовій звітності повинна наводитися з такими показниками як приріст/зниження доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) і прибутку;

б) аналіз грошового потоку від інвестиційної діяльності дозволяє прослідкувати інвестиційну політику підприємства і виявити розмір тих інвестицій, які в майбутньому викличуть надходження або витрачання грошових коштів. Крім того, визначається надходження ліквідних коштів за рахунок скорочення інвестицій, вивільнення фінансових коштів, «заморожених» в окремих видах майна;

в) окремий розгляд показників фінансової діяльності дає можливість не тільки проаналізувати фінансову політику та фінансові можливості підприємства, але й спрогнозувати майбутні дивіденди власників капіталу.

Рис. 1.9. Особливості аналізу грошові потоки підприємства на базі Звіту про рух грошових коштів

Аналіз грошових потоків проводиться по підприємству в цілому, у розрізі основних видів його господарської діяльності, по окремих «центрах відповідальності» (рис. 1.10).

Рис. 1.10. Аналіз грошових потоків підприємства у часовому просторі

Результати аналізу використовуються для виявлення резервів оптимізації грошових потоків підприємства і їхнього планування на майбутній період.

1.3. Методичні підходи до управління грошовими потоками підприємницькою діяльністю на основі аналізу

Управління грошовими потоками – один із найважливіших напрямів управління на підприємстві, від ефективності організації якого залежать як

поточні результати діяльності, так і майбутні темпи підприємницького розвитку господарюючого суб'єкта [25].

Ефективне управління грошовими потоками дозволяє підприємству реалізувати стратегічні цілі його діяльності, забезпечити високий рівень оборотності капіталу, ритмічність діяльності, підвищити ступінь економічної рівноваги та отримати додатковий прибуток, а також сприяє формуванню додаткових інвестиційних ресурсів. Управління грошовими потоками підприємства є важливою складовою частиною загальної системи управління та дозволяє вирішувати різноманітні задачі менеджменту [11, 18, 26].

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення економічної рівноваги підприємства у процесі його розвитку шляхом балансування обсягів надходження і витрат грошових коштів і їх синхронізації у часі [27-29]. Базуючись на зазначеній меті у процесі управління грошовими потоками підприємства повинні виконуватися наступні завдання (рис. 1.11).

А забезпечення реалізації мети управління грошовими потоками підприємства базується на принципах (рис. 1.12), що відображені у роботі [29].

З урахуванням розглянутих принципів організується конкретний процес управління грошовими потоками на підприємстві, що базується на функціях планування, аналізу, оптимізації та контролю. Процес управління грошовими потоками підприємства розглянемо далі.

Управління грошовими потоками підприємства відбувається послідовно та охоплює наступні основні етапи (рис. 1.13). Зважаючи на такий процес виконуються всі управлінські функції.

Оптимізація грошових потоків підприємства є однією з найважливіших функцій управління грошовими потоками, що спрямована на підвищення їхньої ефективності в майбутньому періоді. Найважливішими завданнями є: забезпечення більше повної збалансованості позитивних і негативних грошових потоків у часі й по обсягах; забезпечення більше тісного

взаємозв'язку грошових потоків по видах господарської діяльності підприємства; підвищення суми і якості чистого грошового потоку, що генерується господарською діяльністю підприємства [30].

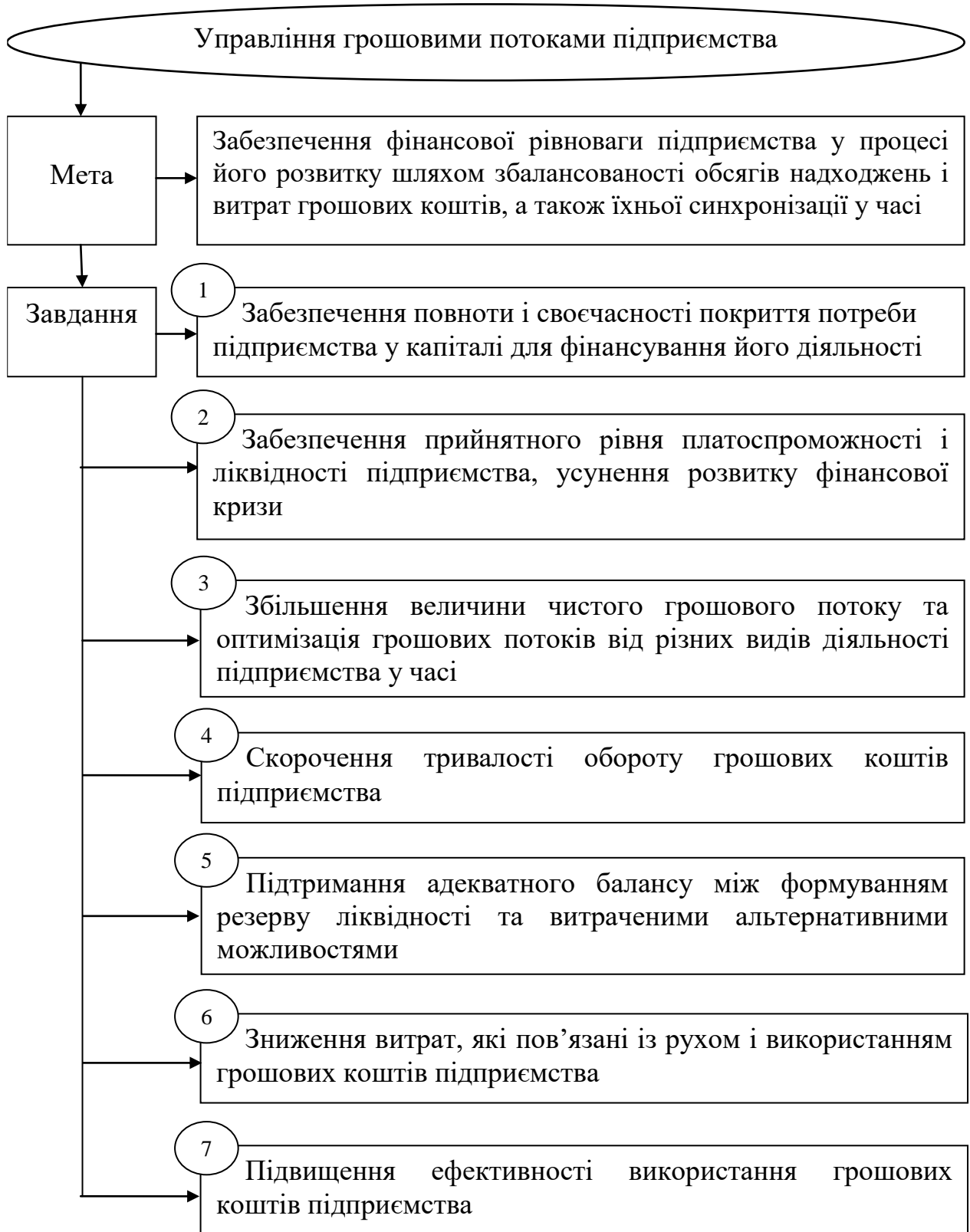

Рис. 1.11. Мета і завдання управління грошовими потоками підприємства [11]

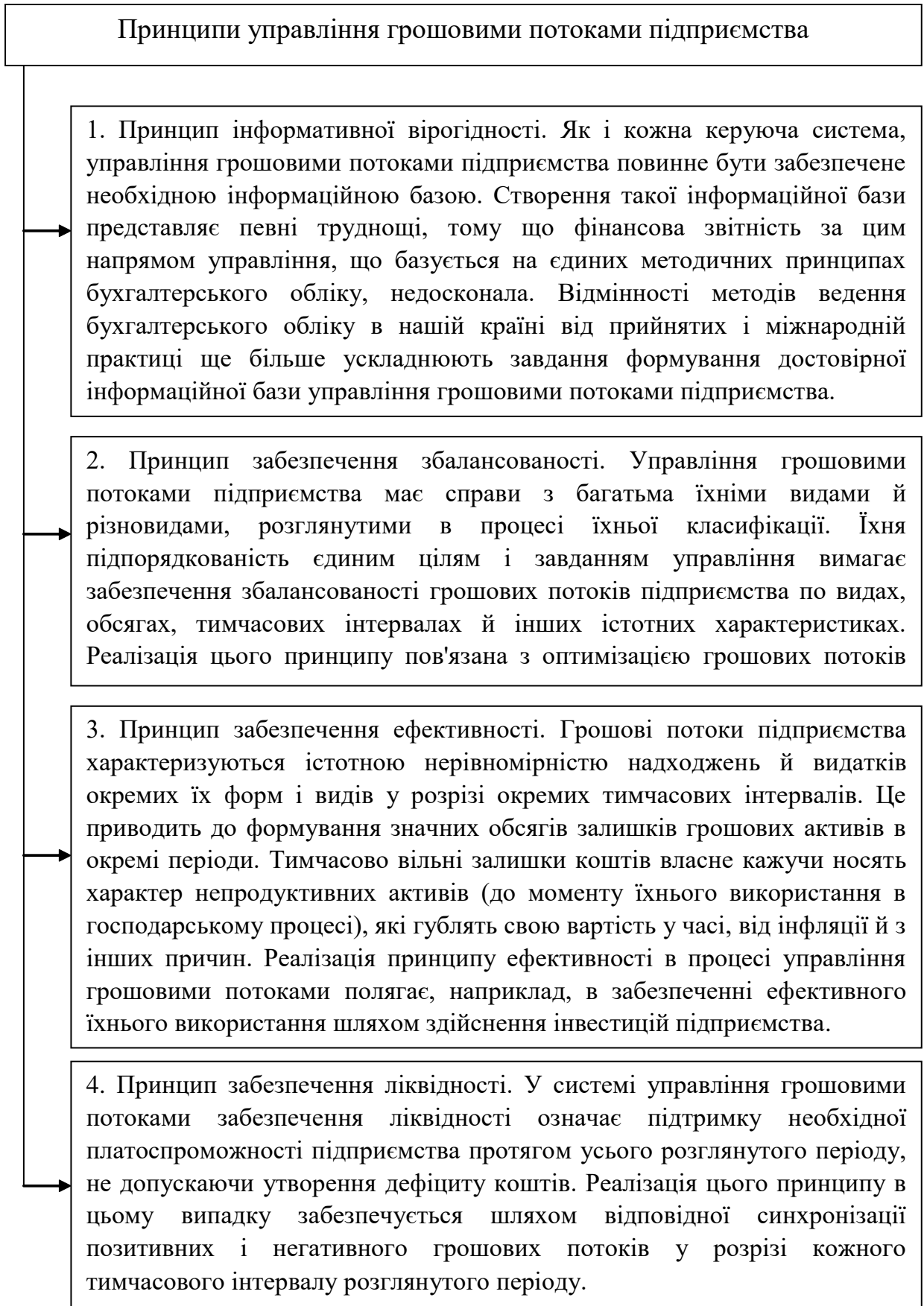

Рис. 1.12. Принципи управління грошовими потоками підприємства

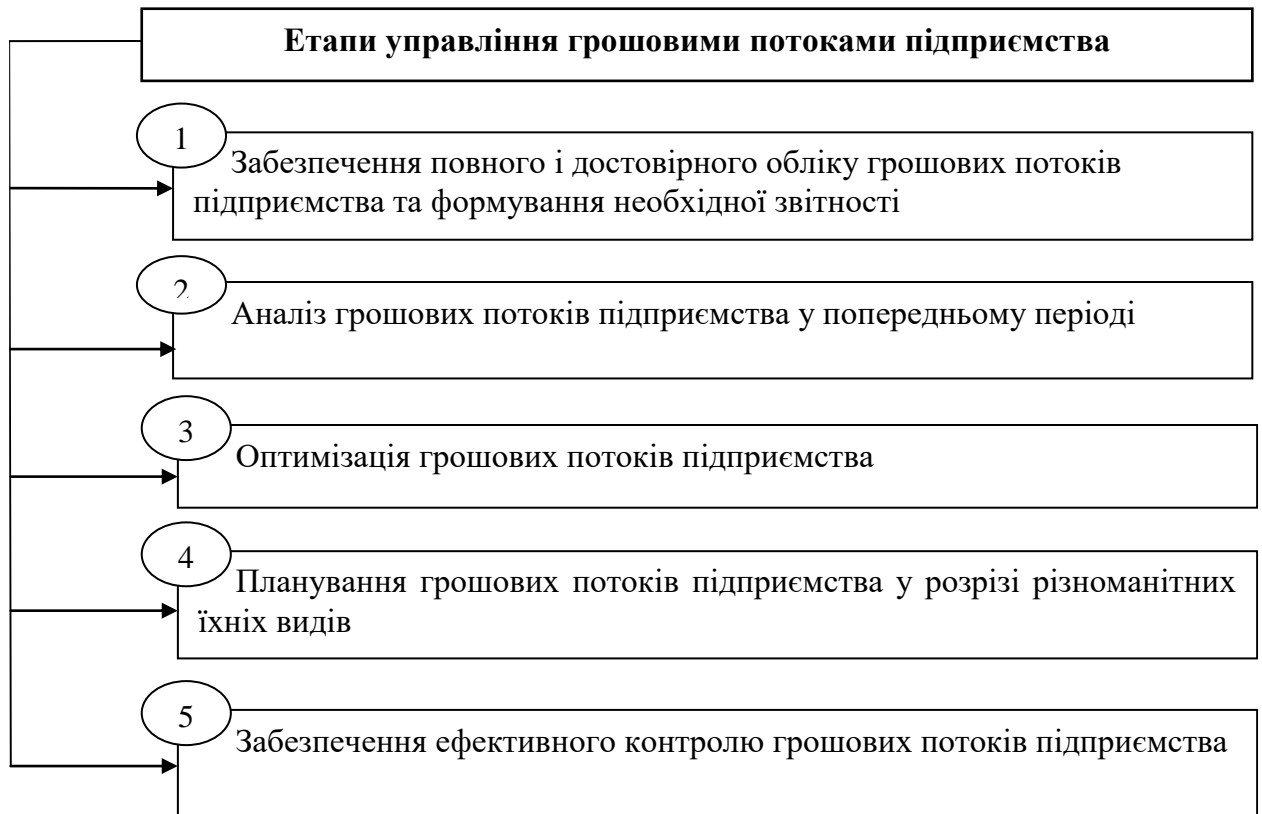

Рис. 1.13. Етапи управління грошовими потоками підприємства

Оптимізація грошових потоків підприємства здійснюється за допомогою таких методів (рис. 1.14).

При управлінні грошовими потоками підприємства відбувається планування в розрізі різних їхніх видів, що має прогнозний характер. Тому планування грошових потоків здійснюється у формі різноманітних планових розрахунків цих показників при різних сценаріях розвитку окремих вихідних факторів (оптимістичному, реалістичному, песимістичному).

Отже, планування грошових потоків підприємства – це процес розробки системи планів і планових нормативів по забезпеченню підприємства грошовими коштами у повному обсязі за умови виконання вимог платоспроможності, збалансованості обсягів позитивних і негативних грошових потоків, їх синхронізації у часі [31].

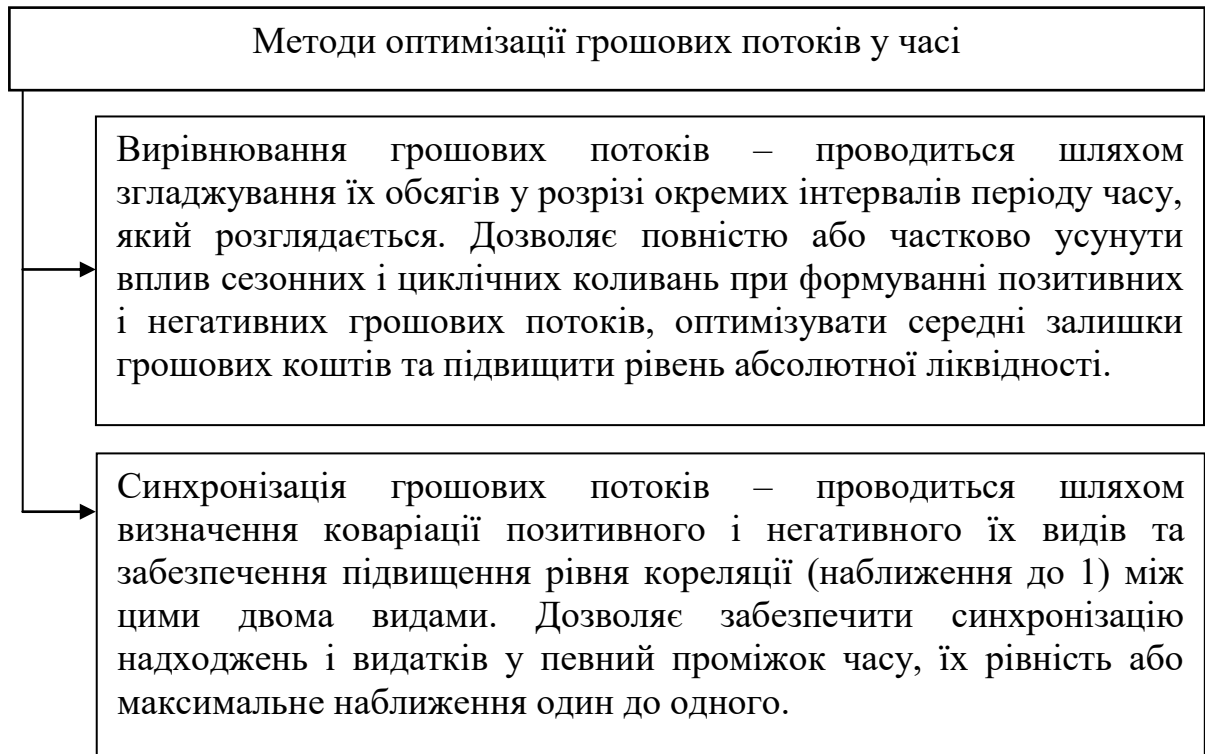

Рис. 1.14. Методи оптимізації грошових потоків у часі

Перспективне планування, прогнозування цільових параметрів грошових потоків – встановлення мінімального рівня показників рентабельності при запланованому рівні платоспроможності і фінансового ризику. Поточне планування грошових потоків – план (бюджет) надходжень і видатків грошових коштів. Оперативне планування грошових потоків – система платіжних календарів за видами грошових коштів.

Далі відбувається забезпечення ефективного контролю грошових потоків підприємства. Об'єктом такого контролю є: виконання встановлених планових завдань стосовно руху активів і капіталу у процесі їхнього обороту; рівномірність формування потоків у часі; ліквідність грошових потоків й їхня ефективність. Ці показники контролюються в процесі моніторингу розвитку підприємства.

При здійсненні планування і контролю за грошовими потоками використовуються критерії. Критерій – це відмітна ознака або умова, за якою здійснюється оцінка, вибір або класифікація об'єкту, явища або процесу.

Показники, які враховують цю відмітну ознаку називаються критеріальними показниками. В основу критеріїв різних видів покладені критеріальні показники. Відмінність між критерієм і критеріальним показником полягає у тому, що критерій є мірилом оцінки критеріального показника, тобто завданням критерію є визначення основних напрямків змін критеріальних показників.

Зважаючи на це виділяють 3 групи критеріїв, що використовуються:

- 1) критерії ефективності формування грошових потоків, які можна представити такими нерівностями:

$$x_k = a, \quad x_k > a, \quad x_k < a,$$

де x_k - критеріальний показник; a - критерій ефективності.

- 2) Критерій підвищення ефективності при формуванні грошових потоків, який можна представити такою нерівністю:

$$a < x_k < b,$$

де b - критерій ефективності.

- 3) Критерії оптимального розміру грошових потоків:

$$x_k \rightarrow \min, \quad x_k \rightarrow \max.$$

Узагальнюючим критерієм ефективності формування грошових потоків є наближення різниці вхідного грошового потоку (надходжень) і вихідного грошового потоку (видатків) до максимуму:

$$B_{Ti} - P_{Ti} \rightarrow \max.$$

Отже, можна зробити висновки, що грошові потоки у підприємницькій діяльності відіграють важливу роль. Грошові потоки виконують велику кількість завдань, що обумовлено їхньою класифікацією. Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення рівноваги підприємства у процесі його розвитку шляхом оптимізація та синхронізації у часі надходжень та витрат грошових коштів. Зважаючи на це можна здійснити управління грошовими потоками безпосередньо на підприємстві, яке є базою дослідження.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ
ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

2.1. Економіко-організаційна характеристика діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

Об'єктом дослідження є Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХ-ПРОМ» (м. Кривий Ріг, вул. Тбіліська, 4).

Учасниками товариства є одна юридична особа, якій належить 33% статутного капіталу товариства та дві фізичні особи, яким належить 67% статутного капіталу товариства. Середньооблікова кількість штатних працівників облікового складу складає 10 осіб. Середня чисельність осіб, які працюють за сумісництвом складає 15 осіб. Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого дня складає 4 особи.

Таблиця 2.1

Кадровий склад ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

Учасники товариства	Кількість, осіб
Юридична особа, якій належить 33,3% статутного капіталу	1
Фізичні особи (ім належать 67% статутного капіталу)	2
Середньооблікова кількість штатних працівників облікового складу	10
Середня чисельність осіб, які працюють за сумісництвом або на умовах тимчасового трудового договору	53
Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого дня	12

Основні напрямки діяльності товариства: неспеціалізована оптова торгівля; будівництво житлових і нежитлових будівель; електромонтажні роботи; монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування; інші будівельно-монтажні роботи; штукатурні роботи.

Основні результати господарської діяльності підприємства наведені у табл.2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», тис. грн.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення				
						2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2021-2017
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	23947,40	27135,10	32411,50	36358,60	33450,10	3187,7	5276,4	3947,1	-2908,5	9502,7
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	16222,70	18382,15	21956,54	23606,30	27406,20	2159,4	3574,4	1649,8	3799,9	11183,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	15670,90	17855,20	20800,40	21846,70	22855,20	2184,3	2945,2	1046,3	1008,5	7184,3
Валовий прибуток	551,80	526,95	1156,14	1759,60	4551,00	-24,9	629,2	603,5	2791,4	3999,2
Чистий прибуток	199,50	81,33	606,03	1181,30	3156,30	-118,2	524,7	575,3	1975,0	2956,8

Протягом останніх 5 років обсяги реалізації продукції ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» зросли на 9502,7 тис. грн.(на 39,68%), а чистий дохід – на 11183,5 тис. грн.(на 68,94%). Оскільки собівартість реалізованої продукції ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» зростала меншими порівняно з чистим доходом темпами (на 7184,3 тис. грн. або на 45,84 %) стало можливим суттєве зростання валового прибутку – на 3999,2 тис. грн. або на 724,76%.

Розмір чистого прибутку підприємства збільшився на 2956,8 тис. грн., або майже у 15 разів. Відзначимо, що чистий дохід та собівартість реалізованої продукції змінювалися протягом аналізованого періоду повільно, у той час, як, починаючи з 2018 р. валовий та чистий прибуток стрімко зростали. Це стало наслідком значного росту цін, інфляції та курсу долара, а також збільшення розміру інших операційних доходів підприємства при незначному збільшенні інших витрат.

Такі зміни у фінансових результатах ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» свідчать про значний динамізм у розвитку господарської діяльності підприємства у 2018-2021 роках. Вони вплинули на його фінансовий стан та розмір коштів, що знаходяться у його розпорядженні. Ці аспекти необхідно дослідити далі.

2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

Загальна вартість майна підприємства зросла за аналізований період на 22962,9 тис. грн. (на 172,35 %), з яких більш ніж 70 % зростання припадає на 2016-2017 рр. Вартість основних засобів збільшилася за 3268,1 тис. грн. (на 78,69 %). Більш детальне уявлення про зміни у вартості майна подане у табл.2.3.

Відмітимо, що окремі елементи активів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» змінювалися неоднаково.

Таблиця 2.3

Динаміка активів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», тис.грн. (на кінець року)

Актив	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення				
						2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2021-2017
I. Необоротні активи										
Нематеріальні активи:										
залишкова вартість	1,5	1,2	0,5	0,0	0,0	-0,3	-0,7	-0,5	0,0	-1,5
накопичена амортизація	0,3	0,6	1,3	0,0	0,0	0,3	0,7	-1,3	0,0	-0,3
Незавершені капітальні інвестиції	104,2	104,2	104,2	104,2	104,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Основні засоби:										
залишкова вартість	3938,2	4105,2	4321,8	4754,7	5232,1	167,0	216,6	432,9	477,4	1293,9
первісна вартість	7329,8	7721,5	8054,8	8633,7	9792,3	391,7	333,3	578,9	1158,6	2462,5
Знос	3391,6	3616,3	3733,0	3879,0	4560,2	224,7	116,7	146,0	681,2	1168,6
Довгострокові фінансові інвестиції:										
інші фінансові інвестиції	105,0	874,0	1540,0	2114,7	2077,9	769,0	666,0	574,7	-36,8	1972,9
Відстрочені податкові активи	0,0	0,0	0,0	23,9	0,0	0,0	0,0	23,9	-23,9	0,0
Інші необоротні активи	4,0	5,0	5,0	6,3	6,8	1,0	0,0	1,3	0,5	2,8
Усього за розділом I	4152,9	5089,6	5971,5	7003,8	7421,0	936,7	881,9	1032,3	417,2	3268,1
II. Оборотні активи										
Запаси	1275,4	1174,5	1205,8	1319,7	1156,0	-100,9	31,3	113,9	-163,7	-119,4
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:										
чиста реалізаційна вартість	2815,3	3215,5	5110,7	7548,2	7096,3	400,2	1895,2	2437,5	-451,9	4281,0
первісна вартість	2815,3	3215,5	5110,7	7548,2	7096,3	400,2	1895,2	2437,5	-451,9	4281,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	392,5	144,5	117,5	94,6	3595,3	-248,0	-27,0	-22,9	3500,7	3202,8
Поточні фінансові інвестиції	2311,5	2554,4	2587,4	2685,2	8685,2	242,9	33,0	97,8	6000,0	6373,7
Грошові кошти та їх еквіваленти:										
в національній валюті	2053,9	1044,5	541,2	287,7	8224,8	-1009,4	-503,3	-253,5	7937,1	6170,9
в іноземній валюті	84,2	71,2	92,5	122,2	108,0	-13,0	21,3	29,7	-14,2	23,8
Витрати майбутніх періодів	238,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-238,0	0,0	0,0	0,0	-238,0
Усього за розділом II	8932,8	8204,6	9655,1	12057,6	28865,6	-728,2	1450,5	2402,5	16808,0	19932,8
Усього майна	13323,7	13294,2	15626,6	19061,4	36286,6	-29,5	2332,4	3434,8	17225,2	22962,9

Суттєве зростання притаманне розміру інших фінансових інвестицій, що пов'язане з вкладенням коштів в капітал іншого товариства. Фактично, вартість необоротних активів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» складається лише з основних засобів, інших фінансових інвестицій та незначної суми незавершеного будівництва. Відмітимо також, що незважаючи на суттєве зростання вартості основних засобів їхня частка у загальній сумі активів скоротилася на 10,7 %, а рівень зносу залишився незмінним та дуже високим (90%), що негативно впливало на продуктивність засобів праці, які використовуються підприємством.

Вартість оборотних активів підприємства (див.табл.2.5) зростала значно суттєвіше порівняно з вартістю необоротних активів. Якщо останні зросли лише на 3268,1 тис. грн. (на 78,69 %), то за той самий період вартість оборотних активів зроста на 19932,8 тис. грн. (на 223,14 %).

Важливим фактором впливу на зростання вартості оборотних активів підприємства було суттєве зростання поточних фінансових інвестицій (на 6373,7 тис. грн.), дебіторської заборгованості за товарними операціями (на 4281 тис. грн.), іншої поточної дебіторської заборгованості (на 3202,8 тис. грн.). Відмітимо, що вартість виробничих запасів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» за аналізований період скоротилася на 119,4 тис. грн., а розмір залишків грошових коштів зростає лише у 2021 р., але на дуже значну суму (на 6170,9 тис. грн.). Це стало наслідком накопичення коштів для операції купівлі-продажу спеціалізованого промислового обладнання.

Неоднакові за розміром зміни у вартості окремих елементів активів підприємства призвели до суттєвої зміни у розподілі часток цих елементів у загальній вартості активів. Частка необоротних активів була найбільшою у 2018-2020 рр., але не перевищувала 40 % загальної вартості майна. Внаслідок суттєвого зростання розміру оборотних активів у 2021 р. частка необоротних активів скоротилася до 22 %.

Більш детальне уявлення про зміни у структурі необоротних та оборотних активів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» дають дані табл.2.4 та 2.5.

Таблиця 2.4

Зміни у структурі необоротних активів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», % (на кінець року)

Складова необоротних активів	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення				
						2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2021-2017
Нематеріальні активи	0,036	0,024	0,008	0,000	0,000	-0,013	-0,015	-0,008	0,000	-0,036
Незавершене будівництво	2,509	2,047	1,745	1,488	1,404	-0,462	-0,302	-0,257	-0,084	-1,105
Основні засоби	94,830	80,659	72,374	67,887	70,504	-14,172	-8,285	-4,486	2,617	-24,326
Інші фінансові інвестиції	2,528	17,172	25,789	30,194	28,000	14,644	8,617	4,404	-2,193	25,472
Відстрочені податкові активи	0,000	0,000	0,000	0,341	0,000	0,000	0,000	0,341	-0,341	0,000
Інші необоротні активи	0,096	0,098	0,084	0,090	0,092	0,002	-0,015	0,006	0,002	-0,005
Усього необоротні активи	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Таблиця 2.5

Зміни у структурі оборотних активів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», % (на кінець року)

Складова оборотних активів	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення				
						2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2021-2017
Запаси	14,28	14,32	12,49	10,94	4,00	0,04	-1,83	-1,54	-6,94	-10,27
Товарна дебіторська заборгованість	31,52	39,19	52,93	62,60	24,58	7,67	13,74	9,67	-38,02	-6,93
Інша поточна дебіторська заборгованість	4,39	1,76	1,22	0,78	12,46	-2,63	-0,54	-0,43	11,67	8,06
Поточні фінансові інвестиції	25,88	31,13	26,80	22,27	30,09	5,26	-4,34	-4,53	7,82	4,21
Грошові кошти та їх еквіваленти	23,94	13,60	6,56	3,40	28,87	-10,34	-7,04	-3,16	25,47	4,93
Усього оборотні активи	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Згідно з даними табл.2.4, частка основних засобів у необоротних активах підприємства скоротилася з 5 останніх років з 94,83 % до 70,5 %, але залишається найбільшою серед інших складових цієї групи активів.

Відмітимо суттєве зростання частки інших фінансових інвестицій (з 2,528 % у 2017 р. до 28 % у 2021 р.) та скорочення частки незавершеного будівництва (з 2,5 % до 1,4 % за аналогічний період). Частка інших елементів необоротних активів є несуттєвою та змінювалася у межах $\pm 0,04$ %. Таким чином, структура необоротних активів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» є фактично усталеною та відповідає специфіці діяльності підприємства.

У структурі оборотних активів підприємства на кінець аналізованого періоду найбільша частка належить поточним фінансовим інвестиціям (30,09 %), дещо менша питома вага належить грошовим коштам (28,87 %). Суттєвою є також частка товарної дебіторської заборгованості (24,58 %). Інша поточна дебіторська заборгованість формує 12,46 % вартості оборотних активів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» у 2021 р., а виробничі запаси складають лише 4% цієї вартості. Відзначимо, що частка виробничих запасів у складі оборотних активів підприємства за аналізований період скоротилася на 10,27 %, а товарної дебіторської заборгованості – на 6,93 %. Питома вага інших елементів оборотних активів підприємства зростала – іншої поточної дебіторської заборгованості – на 8,06 %, грошових коштів – на 4,93 %, поточних фінансових інвестицій – на 4,21 %.

Таким чином, спостерігається перерозподіл питомої ваги оборотних активів на користь найбільш ліквідної їхньої складової – поточних фінансових інвестицій та залишків грошових коштів на рахунках підприємства, що має значний вплив на показники ліквідності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», які будуть проаналізовані окремо.

Зміни, які відбувалися у вартості майна підприємства, супроводжувалися суттєвими змінами у розмірі окремих джерел їх фінансування, згідно з якою розмір власних засобів вкладених у майно ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», зріс на 8644,2 тис. грн., але їхня частка у складі джерел

фінансування майна за той самий період (з 2017 по 2021 р.) скоротилася на 26,8 %. Більш детально зміни у складі джерел фінансування, які використовує підприємство, подано у табл. 2.6.

Загальний розмір капіталу, що є у розпорядженні ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», збільшився за 5 років на 22962,9 тис. грн. (на 172,35 %). При цьому зростали усі складові капіталу підприємства: власні засоби – на 8644,2 тис. грн. (або на 81,09 %), позикові засоби – на 14318,7 тис. грн. (або на 537,61 %). Одразу відмічаємо більш швидкі темпи зростання розміру залученого капіталу порівняно з розміром власного.

Відзначимо, що протягом 2017-2020 рр. вартість окремих складових капіталу ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» змінювалася дуже повільно, а у 2021 р. відбулося суттєве зростання розміру як власного, так й позикового капіталу.

Зміни у розмірі власного та позикового капіталу підприємства призвели до перерозподілу їхніх часток у загальній сумі. Так, якщо протягом 2017-2020 рр. власні засоби повністю домінували у складі капіталу ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», формуючи до 79 % його розміру, то у 2021 р. частки власного та позикового капіталу набули майже однакового розміру (52 % - власний капітал, 48 % - позиковий).

Відзначимо, що поступове скорочення питомої ваги власного капіталу почалося з 2018 р., а найбільше за темпами спостерігається у 2019 р. та 2021 р.

Окрему увагу приділимо дослідженню структури власного (табл. 2.7) та позикового (табл. 2.8) капіталу.

Власний капітал формується за рахунок статутного капіталу, іншого додаткового капіталу та нерозподіленого прибутку.

Як свідчать дані табл. 2.7, у 2021 р. відбулося зростання розміру статутного капіталу на 1344,5 тис. грн., що стало наслідком пропорційного зростання вкладених капіталів учасників ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», що призвело до зростання власного капіталу підприємства у цілому.

Таблиця 2.6

Динаміка елементів капіталу ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», тис. грн. (на кінець року)

Пасив	2017 рік	2018рік	2019рік	2020рік	2021рік	Відхилення				
						2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2021-2017
I. Власний капітал										
Зареєстрований статутний капітал	74,7	74,7	74,7	74,7	1419,2	0,0	0,0	0,0	1344,5	1344,5
Інший додатковий капітал (Капітал у дооцінках)	3621,4	3775,4	3951,5	4008,9	6583,5	154,0	176,1	57,4	2574,6	2962,1
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	6964,2	7045,5	7651,5	8145,5	11301,8	81,3	606,0	494,0	3156,3	4337,6
Усього за розділом I	10660,3	10895,6	11677,7	12229,1	19304,5	235,3	782,1	551,4	7075,4	8644,2
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення										
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	0	0	0	0	10000	0,0	0,0	0,0	10000,0	10000,0
Усього за розділом II	0	0	0	0	10000	0,0	0,0	0,0	10000,0	10000,0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення										
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1645	1684,1	2542,9	4768,2	5424,3	39,1	858,8	2225,3	656,1	3779,3
Поточні зобов'язання за розрахунками:										
з бюджетом	609,8	395,5	92	18,5	508,6	-214,3	-303,5	-73,5	490,1	-101,2
зі страхування	32,3	12	48	52,4	70	-20,3	36,0	4,4	17,6	37,7
з оплати праці	93,5	94,5	87,5	94,1	153,2	1,0	-7,0	6,6	59,1	59,7
з учасниками	204,5	188,5	301,5	802,1	802,2	-16,0	113,0	500,6	0,1	597,7
Інші поточні зобов'язання	78,3	24	877	1097	23,8	-54,3	853,0	220,0	-1073,2	-54,5
Усього за розділом III	2663,4	2398,6	3948,9	6832,3	6982,1	-264,8	1550,3	2883,4	149,8	4318,7
Усього капіталу	13323,7	13294,2	15626,6	19061,4	36286,6	-29,5	2332,4	3434,8	17225,2	22962,9

Таблиця 2.7

Зміни у структурі власного капіталу ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», % (на кінець року)

Показник	2017 рік	2018рік	2019рік	2020рік	2021рік	Відхилення				
						2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2021-2017
Зареєстрований статутний капітал	0,70	0,69	0,64	0,61	7,35	-0,02	-0,05	-0,03	6,74	6,65
Інший додатковий капітал	33,97	34,65	33,84	32,78	34,10	0,68	-0,81	-1,06	1,32	0,13
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	65,33	64,66	65,52	66,61	58,54	-0,66	0,86	1,09	-8,06	-6,78
Усього власний капітал	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Таблиця 2.8

Зміни у структурі залученого капіталу ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», % (на кінець року)

Показник	2017 рік	2018рік	2019рік	2020рік	2021рік	Віхилення				
						2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2021-2017
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	0,00	0,00	0,00	0,00	58,89	0,00	0,00	0,00	58,89	58,89
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	61,76	70,21	64,40	69,79	31,94	8,45	-5,82	5,39	-37,85	-29,82
Поточні зобов'язання за розрахунками	35,30	28,79	13,40	14,15	9,03	-6,51	-15,39	0,76	-5,12	-26,26
Інші поточні зобов'язання	2,94	1,00	22,21	16,06	0,14	-1,94	21,21	-6,15	-15,92	-2,80
Усього позиковий капітал	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

З-поміж інших складових власного капіталу найбільш суттєве зростання притаманне нерозподіленому прибутку (на 4337,6 тис. грн., або на 62,28 %), розмір іншого додаткового капіталу зростав також помітно – на 2962,1 тис. грн. або на 81,79 %).

У структурі власного капіталу відбулися наступні зміни: частка нерозподіленого прибутку скоротилася на 6,78 %, але залишилася найбільшою поміж інших елементів власного капіталу (станом на кінець 2021 р. вона складає 58,54 %). Суттєво зросла частка статутного капіталу (на 6,65 %), хоча вона залишається найменш значною (на кінець 2021 р. – 7,35 %).

Частка іншого додаткового капіталу збільшилася на 0,13 % за аналізований період та є другою за вагомістю (34,1 % на кінець аналізованого періоду).

Що стосується розміру та структури позикового капіталу, то, як свідчать дані табл. 2.8, найбільш суттєве зростання притаманне іншим довгостроковим фінансовим зобов'язанням, які з'явилися у ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» лише протягом 2021 р., що стало наслідком залучення коштів на основі емісії довгострокових облігацій з метою забезпечення джерелами фінансування контрактів на закупівлю іноземних товарів, призначених для подальшого продажу.

Суттєво також зростав розмір товарної кредиторської заборгованості (на 3779,3 тис. грн. або на 229,74 %). Елементи зобов'язань за розрахунками є порівняно незначними за розмірами та змінювалися протягом аналізованого періоду різноспрямовано). Так, розмір зобов'язань перед бюджетом та інші поточні зобов'язання скорочувалися відповідно на 101,2 тис. грн. та на 54,5 тис. грн. Заборгованість зі страхування, оплати праці та по розрахунках з учасниками – зростала відповідно на 37,7 тис. грн., 59,7 тис. грн. та на 597,7 тис. грн. Але у цілому такі зміни у зобов'язаннях за розрахунками не мали суттєвого впливу на структуру позикового капіталу ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».

Протягом аналізованого періоду, згідно з даними табл.2.8, помітно зросла частка інших довгострокових фінансових зобов'язань (на 58,89 %), які у 2021 р. стали домінувати у складі залученого капіталу підприємства. Частка інших елементів залученого капіталу помітно скоротилася: товарної кредиторської заборгованості – на 29,82 %, поточних зобов'язань за розрахунками – на 26,26 %, інших поточних зобов'язань – на 2,8 %.

Провести аналіз ліквідності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» можна за допомогою дослідження змін у відносних показниках (табл. 2.9).

У цілому, рівень ліквідності (платоспроможності) підприємства слід оцінити як достатній (високий). Так, рівень абсолютної ліквідності є дуже значним (1,19 на кінець 2021 р.), що свідчить про те, що усі поточні зобов'язання підприємство в змозі повернути за рахунок наявних коштів.

Інші показники ліквідності також перевищують рекомендовані значення. Так, рівень швидкої ліквідності на кінець 2021 р. досяг значення 3,97 при рекомендованому 0,6-0,8, а загальний коефіцієнт покриття дорівнює 4,13 (при рекомендованому 2). Лише рівень ліквідності запасів є суттєво меншим за рекомендований (0,17 при рекомендованому 0,7). Але це пояснюється специфікою діяльності підприємства, яка не вимагає створення значних виробничих запасів, що й позначається на скороченні їхнього розміру протягом аналізованого періоду.

Аналізуючи динаміку відносних показників ліквідності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», відзначимо зниження усіх показників у період 2018-2020 рр. (але до критичних значень) й суттєве їхнє зростання у 2020-2021 рр.

У цілому, рівень ліквідності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» є надмірним, з суттєвим переважанням у складі активів підприємства грошових коштів та поточних фінансових вкладень, які забезпечують майже повне покриття не тільки поточних зобов'язань, але й залучених коштів на довгостроковій основі.

Таблиця 2.9

Динаміка відносних показників ліквідності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» (на кінець року)

Назва показника	Нормативне значення	2017рік	2018рік	2019рік	2020рік	2021рік	Відхилення				
							2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2021-2017
Загальний коефіцієнт покриття	>2	3,35	3,42	2,45	1,76	4,13	0,07	-0,98	-0,68	2,37	0,78
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6 – 0,8	2,88	2,93	2,14	1,57	3,97	0,06	-0,79	-0,57	2,40	1,09
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,80	0,47	0,16	0,06	1,19	-0,34	-0,30	-0,10	1,13	0,39
Коефіцієнт ліквідності запасів	>0,7	0,48	0,49	0,31	0,19	0,17	0,01	-0,18	-0,11	-0,03	-0,31

На наступному етапі оцінки фінансового стану ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» надамо характеристику рівню ділової активності підприємства, яка простежується за даними табл.2.17.

Таблиця 2.17

Динаміка показників ділової активності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

Показник	2018рік	2019рік	2020рік	2021рік	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2021-2018
Коефіцієнт оборотності активів	2,04	2,24	2,10	1,21	0,20	-0,15	-0,89	-0,83
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3,17	3,63	3,35	1,63	0,46	-0,28	-1,71	-1,53
Коефіцієнт оборотності запасів	22,15	27,23	28,79	27,02	5,08	1,56	-1,77	4,87
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,52	2,87	3,04	2,12	0,35	0,17	-0,92	-0,40
Коефіцієнт оборотності засобів в розрахунках (дебіторської заборгованості)	8,26	7,55	5,65	3,65	-0,72	-1,90	-2,00	-4,61
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	10,72	10,21	6,74	4,84	-0,51	-3,47	-1,90	-5,88
Коефіцієнт завантаження активів	0,49	0,45	0,48	0,83	-0,04	0,03	0,35	0,34
Коефіцієнт завантаженості активів в обороті	0,32	0,28	0,30	0,61	-0,04	0,02	0,31	0,30
Коефіцієнт завантаженості власного капіталу	0,40	0,35	0,33	0,47	-0,05	-0,02	0,14	0,07
Тривалість обігу активів	179,02	162,84	174,11	301,97	-16,18	11,27	127,86	122,95
Тривалість обігу оборотних активів	115,26	100,56	108,99	223,27	-14,70	8,42	114,29	108,01
Тривалість обігу власного капіталу	16,48	13,40	12,68	13,51	-3,07	-0,73	0,83	-2,97
Тривалість обігу запасів	144,98	127,10	120,00	172,04	-17,87	-7,11	52,04	27,07
Середній термін погашення дебіторської заборгованості	44,17	48,36	64,61	100,03	4,19	16,25	35,43	55,86
Середній термін погашення кредиторської заборгованості	34,05	35,74	54,12	75,37	1,70	18,37	21,25	41,32

Як свідчать дані табл.2.10, за аналізований період більшість з показників ділової активності підприємства погіршилися, що стало наслідком суттєвого неспівпадіння у темпах нарощування обсягів виробничо-господарської діяльності та темпах збільшення вартості окремих елементів активів. Так, оборотність активів у цілому за аналізований період скоротилася на 0,83 рази й у 2021 р. дорівнює лише 1,21 разу на рік. Оборотність оборотних активів скоротилася ще суттєвіше – на 1,53 – до 1,63 разів на рік, оборотність власного капіталу скоротилася на 0,4 – до 2,12 разів на рік, оборотність дебіторської заборгованості з на 4,61 – до 3,65 разів на рік, а кредиторської – на 5,88 – до 4,84 разів на рік.

Все це свідчить про суттєве уповільнення обігу коштів, вкладених у майно підприємства та про невідповідність розмірів окремих елементів активів реальним потребам у ньому, якщо виходити з існуючих обсягів виробництва та реалізації продукції. Але, враховуючи тривалі терміни між купівлею іноземної продукції та її продажем замовникам ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» та значну тривалість торговельного циклу, який повинен бути забезпечений наявністю відповідного майна, таке зростання вартості активів та уповільнення їхнього обігу є частково виправданим.

Такий висновок підтверджується зростанням рівня завантаженості активів (спостерігається збільшення відповідного коефіцієнту на 0,34 за аналізований період) та рівня завантаженості активів в обороті (на 0,3), а також рівня завантаженості власного капіталу (на 0,07), що свідчить про збільшення ефективності використання коштів, які спрямовані на формування майна підприємства) під час господарської діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».

Підсумковим показником ефективності господарської діяльності підприємства та результативності використання його майна є рівень рентабельності. Динаміка відповідних показників відносно ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» простежується за даними табл.2.11.

Таблиця 2.11

Динаміка показників рентабельності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», %

Назва показника	2017рік	2018рік	2019рік	2020рік	2021рік	Відхилення				
						2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2020-2017
Рентабельність сукупного капіталу	5,14	0,82	5,17	8,85	12,43	-4,32	4,36	3,68	3,57	7,29
Рентабельність власного капіталу	1,87	0,75	5,19	9,66	16,35	-1,12	4,44	4,47	6,69	14,48
Економічна рентабельність (рентабельність необоротних активів)	4,80	1,60	10,15	16,87	42,53	-3,21	8,55	6,72	25,67	37,73
Валова рентабельність продажу	3,40	2,87	5,27	7,45	16,61	-0,53	2,40	2,19	9,15	13,20
Операційна рентабельність продажу	0,78	1,36	4,11	6,19	15,17	0,58	2,75	2,08	8,98	14,39
Чиста рентабельність продажу	1,23	0,44	2,76	5,00	11,52	-0,79	2,32	2,24	6,51	10,29
Валова рентабельність виробництва	3,52	2,95	5,56	8,05	19,91	-0,57	2,61	2,50	11,86	16,39
Чиста рентабельність виробництва	1,27	0,46	2,91	5,41	13,81	-0,82	2,46	2,49	8,40	12,54

Відразу відзначимо суттєве зростання усіх без винятку показників рентабельності підприємства, що стало наслідком значного збільшення розміру чистого та валового прибутку (див. табл.2.2).

Спостерігається зростання ефективності використання капіталу підприємства. Так, рентабельність сукупного капіталу зростає на 7,29 %, а власного – на 14,48 %, що свідчить про значне підвищення ефективності використання як власних, так й залучених коштів та про виправданість нарощування їхнього розміру.

Найбільше зростання притаманне показнику економічної рентабельності – він збільшився на 37,73 %, що свідчить про зростання віддачі від коштів, вкладених у основні засоби ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».

Що стосується показників ефективності діяльності, то найбільш суттєво зростає валова рентабельність виробництва (на 16,39 %) та операційна рентабельність продаж (на 14,39 %). У цілому, досягнутий рівень ефективності господарської діяльності (в межах до 20 %) був цілком прийнятним, особливо враховуючи загальний стан економіки України.

Рівень рентабельності капіталу та господарської діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» є цілком прийнятним, що має своє підтвердження у залученні інвестиційних ресурсів та довгострокових кредитів на значні суми. У цілому, ефективність діяльності досліджуваного підприємства має позитивну динаміку, що свідчить про наявність значного потенціалу до її подальшого зростання.

2.3. Аналіз грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

Аналіз грошових потоків підприємства здійснюється за такими аналітичними процедурами (рис. 2.1).

Надходження грошових коштів називається позитивним грошовим потоком, вибуття – негативним.

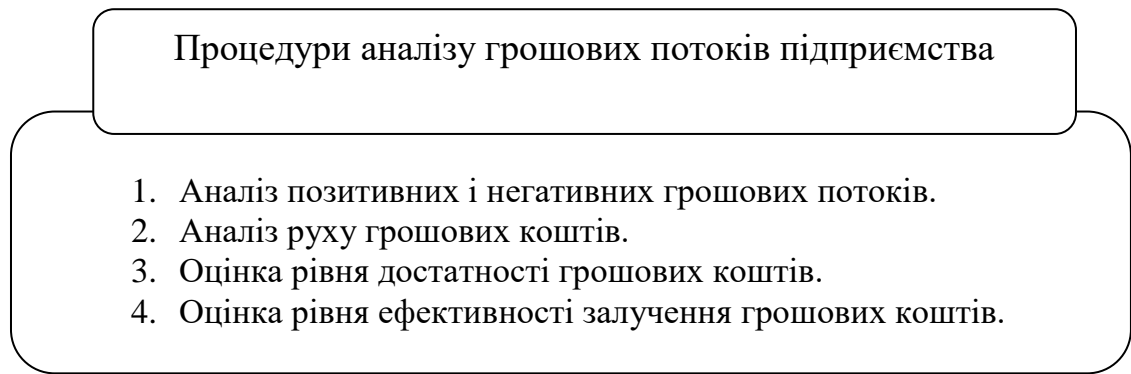

Рис. 2.1. Процедури аналізу грошових потоків підприємства

Різниця між позитивним і негативним грошовими потоками по кожному виду діяльності в цілому називається чистим грошовим потоком.

За даними Звіту про рух грошових коштів за 2018-2021 роки можна ідентифікувати грошові потоки по операційній, по інвестиційній та фінансовій діяльності.

З метою оцінки рівня достатності формування грошових засобів, ефективності їх використання, а також визначення рівня збалансованості позитивного (ПГП) і негативного (НГП) грошових потоків підприємства за обсягом і у часі, складається порівняльна таблиця грошових потоків за видами діяльності (табл. 2.12) і визначається загальний обсяг чистого грошового потоку (ЧГП).

Отже, з табл. 2.12 видно, що ПГП у 2018 та 2021 роках формувався за рахунок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а у 2019-2020 рр. за рахунок році операційної та фінансової діяльності. Натомість НГП формувався за рахунок всіх видів діяльності підприємства.

Станом на 31.12.2021 р. ЧГП ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» становив 7922,9 тис. грн., хоча до цього мав від'ємне значення станом на 31.12.2020 р. – 223,8 тис. грн., станом на 31.12.2019 р. – 482 тис. грн., станом на 31.12.2018 р. – 1022,4 тис. грн.

Таблиця 2.12

Порівняльна таблиця руху грошових коштів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», тис. грн.

Вид діяльності	на 31.12.18 р.			на 31.12.19 р.			на 31.12.20 р.			на 31.12.21 р.		
	ПГП	НГП	ЧГП	ПГП	НГП	ЧГП	ПГП	НГП	ЧГП	ПГП	НГП	ЧГП
Операційна	18905,2	18654,6	250,6	22558	21655,9	902,1	26461,1	25000,3	1460,8	31157	27000,1	4156,9
Інвестиційна	57	1160,7	-1103,7	0	1088,0	-1088,0	0	1405,1	-1405,1	6000	1839,8	4160,2
Фінансова	144,8	314,1	-169,3	185,4	481,5	-296,1	412,1	691,6	-279,5	1344,5	1738,7	-394,2
Σ ГП	19107	20129,4	-	22743,4	23225,4	-	26873,2	27097	-	38501,5	30578,6	-
Загальний ЧГП	-	-	-1022,4	-	-	-482	-	-	-223,8	-	-	7922,9

Такі від’ємні значення ЧГП пояснювалися значними видатками по інвестиційній та фінансовій діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ». Підприємство витрачало кошти на придбання необоротних активів, довгострокових та короткострокових фінансових інвестицій, а також мало суттєві фінансові витрати.

Від’ємне значення чистого грошового потоку є негативним моментом, який говорить про можливу майбутню загрозу невчасних розрахунків за зобов’язаннями у майбутньому. Позитивним є те, що станом на 31.12.2021 р. ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» мало суттєвий позитивний чистий грошовий потік.

Прослідковуючи динаміку формування обсягу грошового потоку можна відмітити тенденцію до зростання як надходжень, так і видатків. У 2021 році спостерігався значний розрив між надходженнями і видатками. Причому перші зростали значно швидше, ніж другі. В основному це відбувається за рахунок руху грошових потоків по інвестиційній діяльності.

Тенденції змін грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» наведено на рис.2.2.

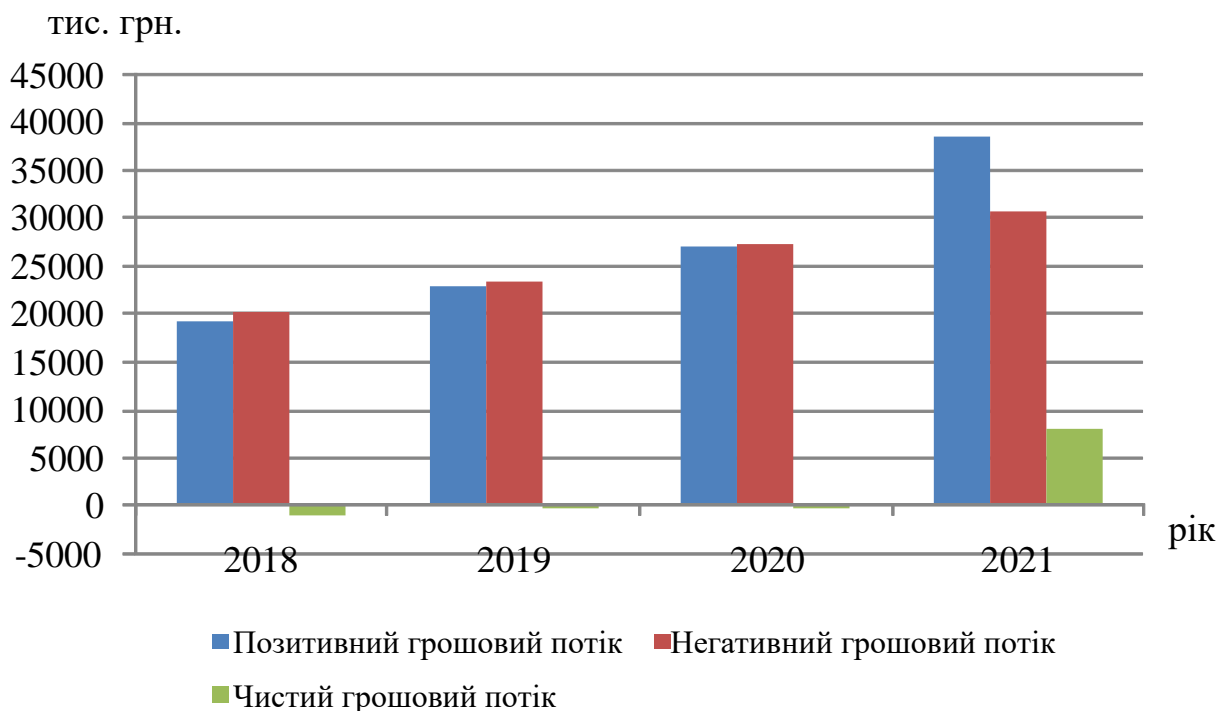

Рис. 2.2. Динаміка загальних грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

Зміни у чистих грошових потоках пов'язані зі змінами як надходжень, так і видатків. Найбільшу суму таких надходжень і видатків можна спостерігати по операційній діяльності. Саме вона в основному здійснювала вплив на формування позитивних і негативних грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».

Фінансовий стан підприємства визначається стійким, якщо забезпечується збалансованість надходжень грошових коштів і їх виплат, яка визначається через показник рівня достатності надходження грошових коштів:

$$P_d = \frac{ПГП}{НГП} . \quad (2.1)$$

Оптимальне значення показника рівня достатності грошових коштів дорівнює одиниці. Воно свідчить про те, що у звітному періоді грошових коштів надходило стільки, скільки їх потрібно було для здійснення виплат.

Результати розрахунків рівня достатності надходження грошових коштів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» наведено у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Рівень достатності надходження грошових коштів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

Станом на	Рівень достатності
31.12.2018 р.	0,950
31.12.2019 р.	0,979
31.12.2020 р.	0,992
31.12.2021 р.	1,259

За результатами аналізу рівня достатності грошових коштів можна визначити, що в аналізований період цей показник знаходився в межах нормативного значення. Отже, за даним показником у ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» спостерігається збалансоване надходження грошових коштів і їх видатків. Станом на 31.12.21 р. рівень достатності значно перевищував значення показника в одиницю, що свідчить про значне перевищення надходження

грошових коштів над їх виплатою, а у попередні роки. – навпаки, незначна нестача, але у межах 5%.

На основі звітних даних проаналізуємо достатність надходження і ефективність використання грошових коштів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ». Дані розрахунків наведені в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Оцінка достатності і ефективності грошових коштів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

Показник	Формула	На кінець року			
		2018	2019	2020	2021
Коефіцієнт ефективності залишку грошових коштів, частка од.	$K_{ez} = \text{ЧП} / \text{Зс}$, де ЧП – чистий прибуток; Зс – середній залишок грошових коштів	0,038	0,543	1,864	7,700
Тривалість періоду обороту грошових коштів підприємства, днів	$T_{ob} = \text{Зс} * T / O_{г.к}$, де Зс – середні залишки грошових коштів; T – тривалість періоду (рік, квартал); $O_{г.к}$ – оборот грошових коштів за період	1,593	9,936	18,015	41,460
Рентабельність витрачених грошових коштів, %	$R_{нгп} = \text{ЧП} / \text{НГП} * 100$	0,404	2,609	4,360	10,322
Рентабельність отриманих грошових коштів, %	$R_{пгп} = \text{ЧП} / \text{ПГП} * 100$	0,426	2,665	4,396	8,198
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку, частка од.	$K_{лгп} = (\text{ЧГП} - (\text{Зкр} - \text{Зпр})) / \text{НГП}$, де Зпр, Зкр – залишки грошових коштів на початок і кінець року	0,0001	0,0001	0,0003	0,007
Коефіцієнт ефективності грошових потоків, частка од.	$K_e = \text{ЧГП} / \text{НГП}$	-0,051	-0,021	-0,008	0,259

Загалом можна зробити висновок про те, що отримані грошові кошти від здійснення операційної та фінансової діяльності спрямовуються на погашення позик, виплату зарплати, сплату за матеріали, паливо та енергію

тощо. Також є надходження від інвестиційної діяльності на підприємство, які спрямовуються на оновлення необоротних і оборотних активів.

За результатами розрахунків у табл. 2.14 можна зробити наступні висновки. За коефіцієнтом ефективності залишку грошових коштів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» у динаміці спостерігається покращення. Так, на 1 грн. грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства у середньому станом на кінець 2021 року приходить 7,7 грн. чистого прибутку.

Цей показник суттєво виріс у порівнянні з попередніми періодами, що пояснюється збільшенням у 2021 році як суми чистого прибутку, так і середньої суми залишку грошових коштів, причому останнє значно відставало у динаміці від росту чистого прибутку. Динаміка коефіцієнта ефективності залишку грошових коштів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» наведена на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Динаміка коефіцієнту ефективності залишку грошових коштів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

Тривалість періоду обороту грошових коштів підприємства ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» з 2018 року до 2021 року постійно зростала. Так на кінець 2018 року

тривалість обороту грошових коштів становила 1,593 днів, а до 2021 року виросла до 41,46 днів. Динаміка тривалості періоду обороту грошових коштів наведена на рис. 2.4.

З рис. 2.4 видно, що за трендом зростання тривалості періоду обороту грошових коштів можна говорити про прогнозування подальшого зростання даного показника, якщо не буде змінено політику управління грошовими потоками ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».

Рентабельності витрачених і отриманих грошових коштів мають практично однакові значення у кожному аналізованому році, крім 2021 року. Це є позитивним моментом, оскільки говорить про синхронність надходження і витрачання грошових коштів. У 2021 році рентабельність витрачених коштів перевищує рентабельність отриманих коштів, що говорить про погіршення синхронізації грошових потоків та про більше покривання чистим прибутком витрат.

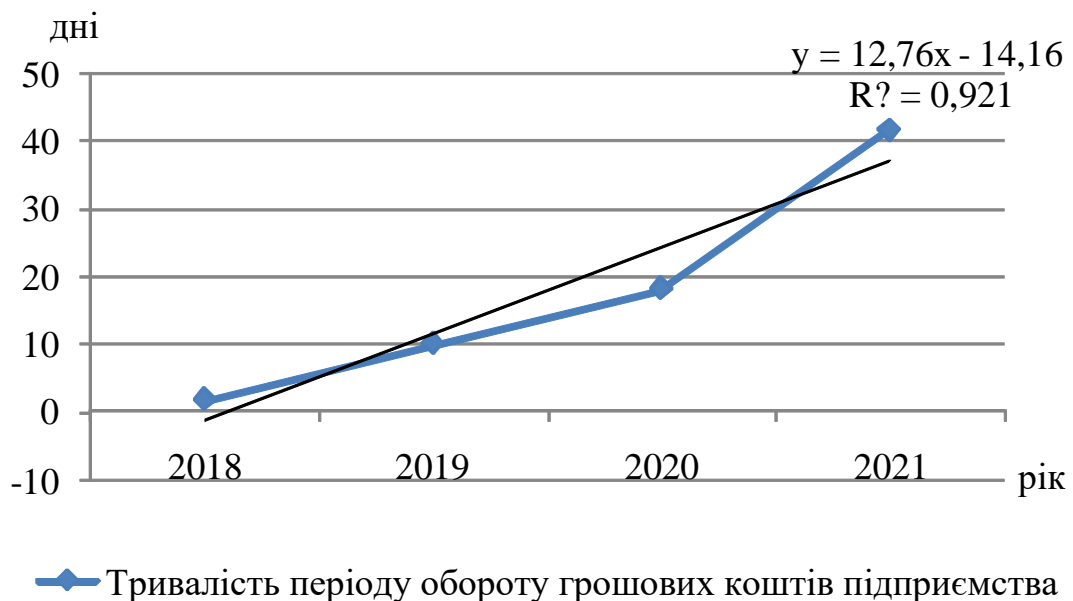

Рис. 2.4. Динаміка тривалості періоду обороту грошових коштів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

Про погіршення синхронізації грошових потоків свідчить також оцінка коефіцієнту ліквідності грошового потоку. Вона використовується для

аналізу синхронності формування позитивного і негативного грошових потоків за окремими часовими інтервалами. За даними табл. 2.14 можна визначити, що коефіцієнт ліквідності грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» майже дорівнює нулю, хоча в 2021 році незначно зростає.

Узагальнюючим показником оцінки руху грошових коштів є коефіцієнт ефективності грошових потоків, який показує суму чистого грошового потоку, яка припадає на 1 грн. грошових коштів, що отримує підприємство за період, що аналізується. Станом на кінець 2021 року цей показник дорівнює 0,259 частки од., а в динаміці відбувається значне його зростання. Попіль 3 років даний показник мав від'ємне значення. Це говорить про неефективне формування грошових потоків на підприємстві та перевищення негативного грошового потоку над позитивним. Найбільш ефективним був грошовий потік у 2021 році – 0,259 або 25,9%, що також підтверджує найвищий рівень рентабельності витрачених і отриманих грошових коштів серед всіх аналізованих років.

Підводячи підсумки можна зазначити, що підприємство ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» є платоспроможним, фінансово стійким та прибутковим. Ефективність формування грошових потоків у 2021 році була достатньо високою. Однак, недостатність позитивного грошового потоку у попередніх роках призвела до певного дисбалансу. У результаті можна спостерігати зростання терміну обороту залишків грошових коштів, порушення синхронності грошових потоків. Все це у майбутньому може негативно вплинути на якість управління грошовими потоками ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».

Тому у наступному розділі роботи будуть викладені шляхи удосконалення управління грошовими потоками у підприємницькій діяльності аналізованого підприємства на основі їх оптимізації за допомогою вирівнювання і синхронізації.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» В УПРАВЛІННІ ЙОГО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

3.1. Напрями оптимізації грошових потоків підприємства

Для досягнення стабільного розвитку підприємницької діяльності необхідно здійснювати управлінський вплив на формування, розподіл і перерозподіл грошових коштів підприємства за допомогою їх оптимізації. При цьому, у ході вивчення літературних джерел виявлено, що існують різні напрями оптимізаційної діяльності. У першому розділі зазначено два основних методи оптимізації грошових потоків у часі: синхронізація та вирівнювання – збалансування за обсягами вхідних і вихідних грошових потоків. Також є такий напрям як наближення чистого грошового потоку підприємства до показника мінімально-необхідного залишку грошових коштів.

Тому у даній магістерській роботі необхідно дослідити напрями оптимізації в розрізі управління грошовими потоками підприємства з метою забезпечення його стабільної підприємницької діяльності.

Через свою економічну природу грошовий потік підприємства нестабільний і його важко передбачити. Сучасні концепції управління грошовими потоками в основному спрямовані на досягнення їх збалансованості та синхронності. Вони спрямовані на узгодженість і порівняння характеристик обсягу та періоду надходжень до підприємств грошових потоків та їхніх витрат для компенсації дефіциту або надлишку чистого грошового потоку. Зважаючи на це, балансування та синхронізацію доцільно розглядати як напрямки оптимізації грошових потоків підприємства.

За визначенням Л.О.Лігоненко і Г.В.Ситник, одним із напрямів оптимізації має виступати вирівнювання грошових потоків. При такому

підході забезпечуються умови для ефективного використання грошових коштів за рахунок зменшення їх страхових залишків, пов'язаних із періодичною та/або сезонною діяльністю суб'єктів господарювання [40]. Однак визначення допустимості такого підходу полягає в порівнянні економічних втрат, частини періодичного та/або сезонного доходу від продажу, з економічними втратами, викликаними невідповідністю вхідних і вихідних грошових потоків. Більше того, при достатній синхронізації платіжних потоків цей напрямок втрачає свою життєздатність з економічної точки зору, оскільки компанія не втрачає платоспроможності, незважаючи на наявність невеликого страхового залишку фінансових активів. Отже, доцільність використання оптимізації грошових потоків як напряму їх збалансування визначається характером і динамікою корпоративного розвитку: її можна використовувати для стабільно працюючих компаній з невеликими циклічними та/або сезонними коливаннями обсягів діяльності, або обсяг грошового потоку при розподілі та використанні позитивних грошових потоків. Тому цей напрямок оптимізації грошових потоків не можна розглядати як загальний елемент оптимізаційної моделі [41].

Відповідно до підходу, запропонованого І. О. Бланком, іншим напрямком оптимізації грошового потоку підприємства має бути максимізація чистого грошового потоку [2]. Однак наполягання на такому напрямку призводить до протиріччя, оскільки досягнення рівноваги та синхронності грошових потоків призводить до того, що значення чистих грошових потоків наближається до нуля, що автоматично робить неможливим відповідну максимізацію чистих грошових потоків. Крім того, постійне збільшення чистого грошового потоку неминуче призводить до збільшення грошових коштів, що призводить до збитків через упущену можливість. З цього випливає, що використання максимізації чистих грошових потоків як одного із завдань оптимізації не має економічного обґрунтування.

Відповідно до вищесказаного, коли досягається найвищий рівень синхронізації грошових потоків, значення чистого грошового потоку наближається до нуля, тобто. Н. до повного використання позитивного грошового потоку та повного задоволення потреб компанії в ліквідності. При цьому для досягнення максимально можливої ефективності оптимізаційної діяльності компанії необхідний нормативний розмір страхового резерву, який повинен забезпечуватися чистим грошовим потоком, і виступає засобом зміни баланс. фінансові активи компанії. Відповідно, виникає необхідність розробки такого напрямку оптимізаційної діяльності, який (приблизно) реалізовуватиме реалізацію цієї ідентичності. Основні напрямки оптимізації грошових потоків наведено на рис. 3.1.

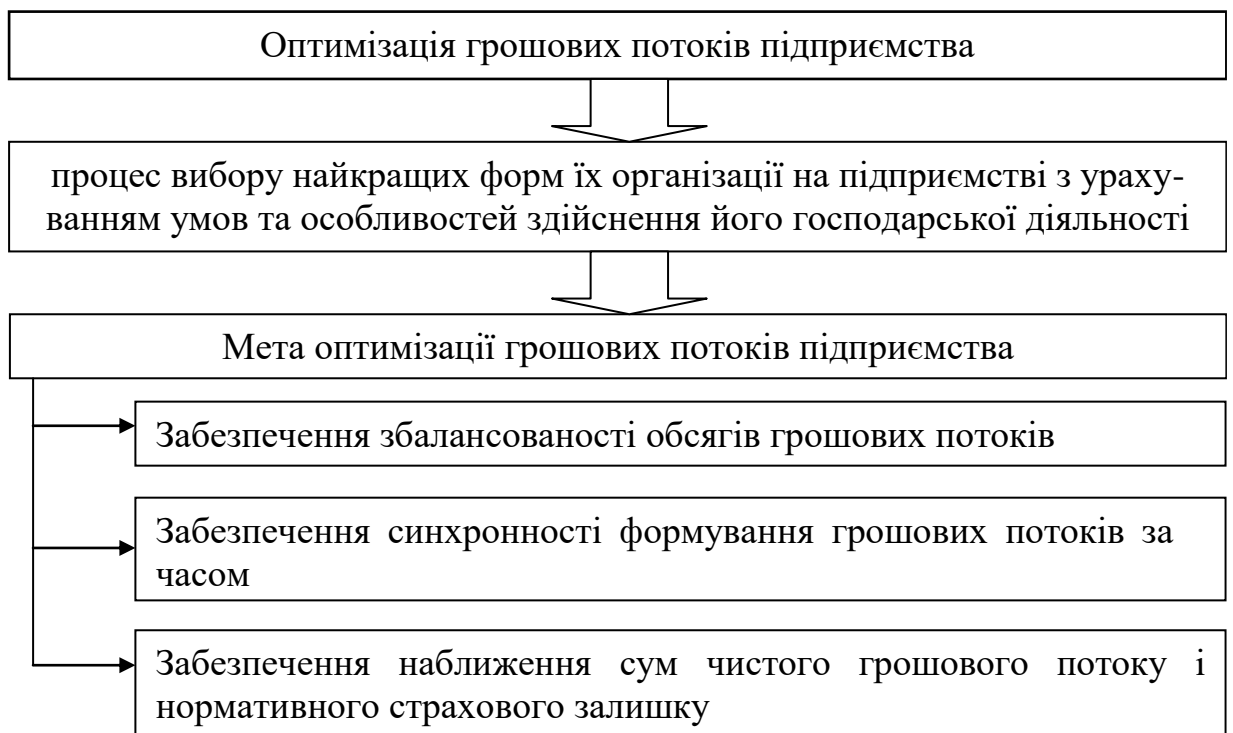

Рис. 3.1. Напрями оптимізації грошових потоків підприємства

Розглянемо рекомендовані напрями оптимізації грошових потоків, що наведені у роботі Єрешко Ю.О. [42]. Зрозуміло, що для досягнення цілей

управління необхідно розробити єдину оптимізовану модель управління грошовими потоками підприємства. Це дозволить оптимізувати прибуток і рентабельність підприємства при збереженні поточної та абсолютної ліквідності активів, раціоналізації витрат і доходів підприємства для забезпечення фінансової безпеки, достатньої та безперервної підтримки підприємства. Це скорочує тривалість фінансового циклу і збільшує оборот капіталу. Відповідно до поставлених цілей необхідно розробити емпіричні моделі дослідження чистого грошового потоку підприємства з точки зору оптимізації діяльності підприємства.

При цьому можна бачити три варіанти поведінки функції чистого грошового потоку підприємства, тобто різні варіанти оптимізаційної політики, що становить такі цілі (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Поведінка функції чистого грошового потоку підприємства

Отже, при здійсненні управлінського впливу вартість чистих грошових потоків компанії може забезпечити такі чотири сценарії:

1. Наближення чистого грошового потоку до 0.
2. Поступове зростання чистого грошового потоку.
3. Поступове зменшення чистого грошового потоку.
4. Наближення значення чистого грошового потоку до певної заданої межі, тобто таргетування.

Опис всіх цих сценаріїв наведений у додатку В.

Методи оптимізації надлишкового чистого грошового потоку підприємства наведені на рис. 3.3.

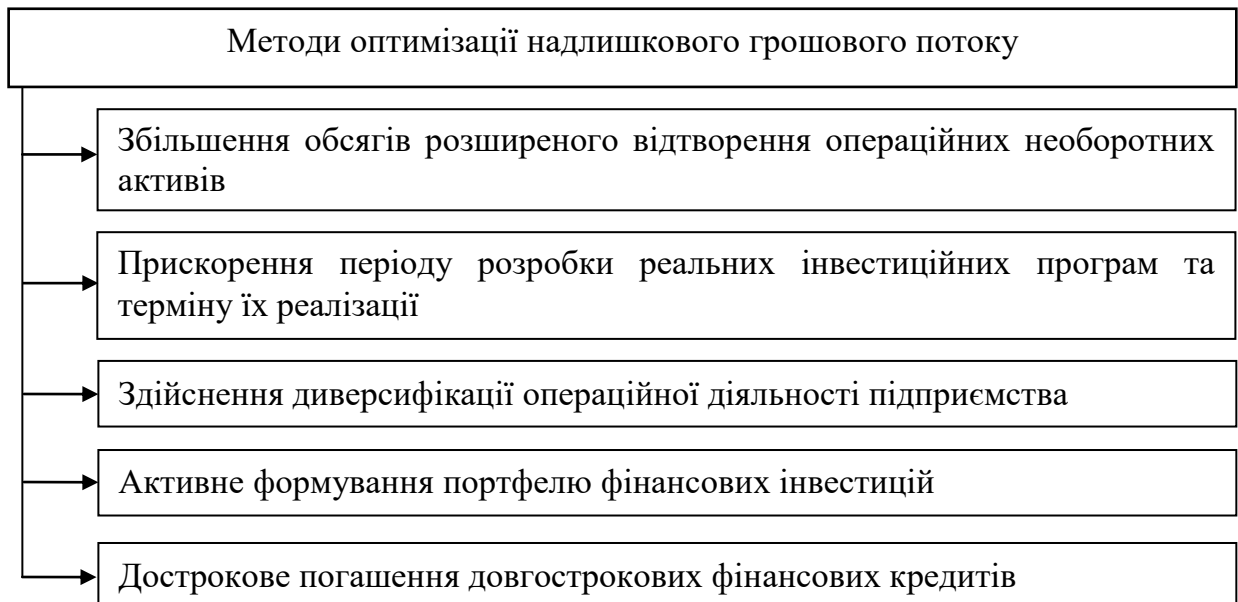

Рис. 3.3. Методи оптимізації надлишкового грошового потоку підприємства

Методи оптимізації дефіцитного чистого грошового потоку підприємства у короткостроковому і довгостроковому періоді наведені на рис. 3.4-3.5.

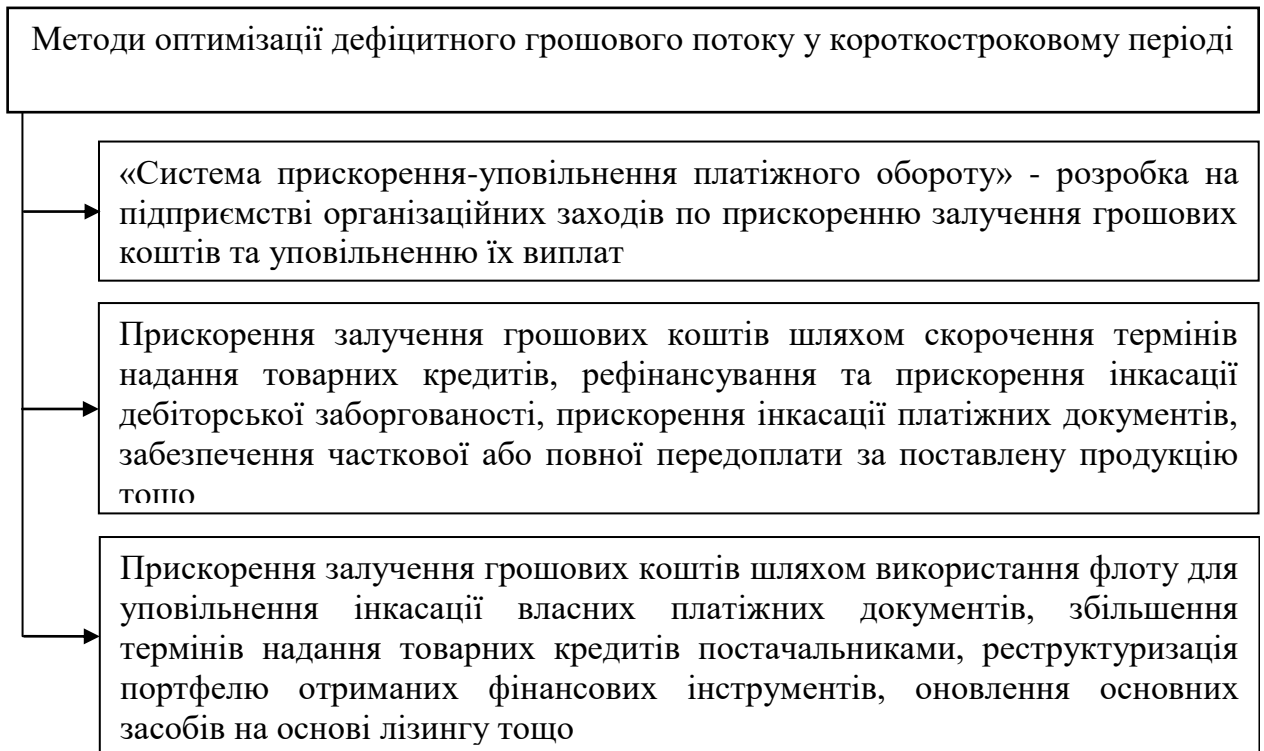

Рис. 3.4. Методи оптимізації дефіцитного грошового потоку підприємства у короткостроковому періоді

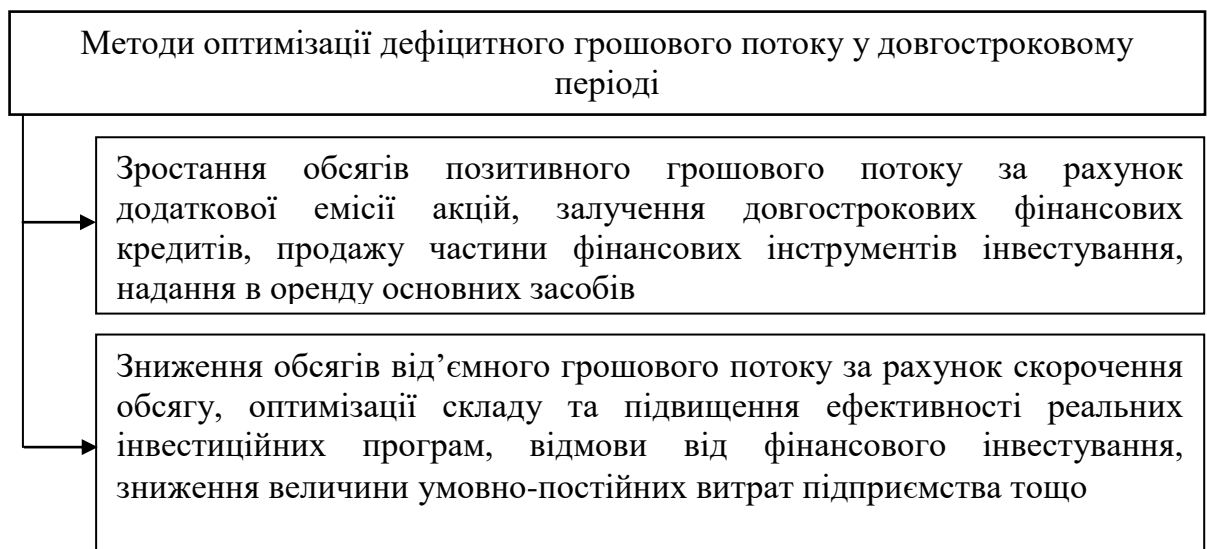

Рис. 3.5. Методи оптимізації дефіцитного грошового потоку підприємства у довгостроковому періоді

Графічно функція чистого грошового потоку матиме вид, що наведено на рис. 3.6.

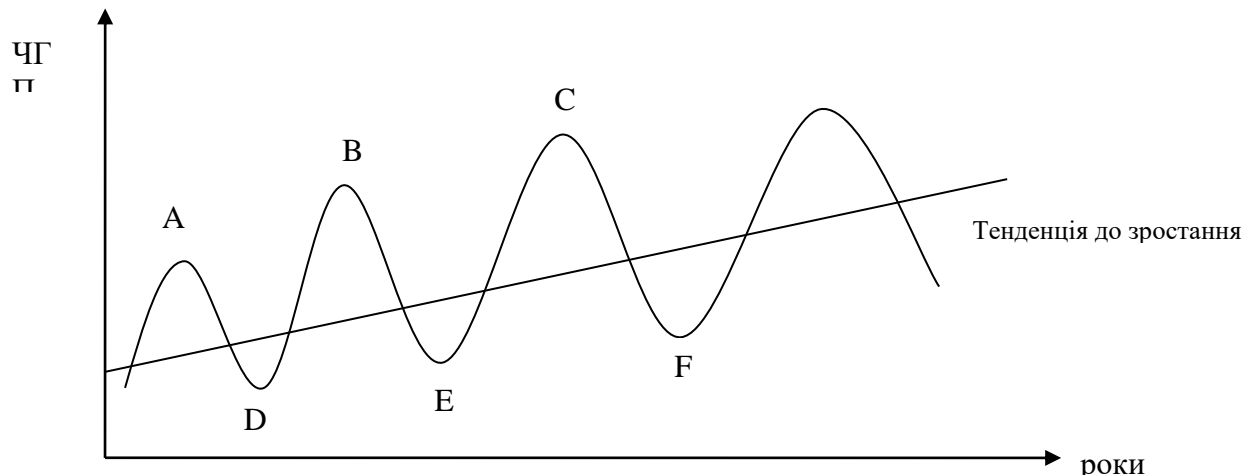

Рис. 3.6. Чистий грошовий потік підприємства (економічний цикл)

Тобто, можна зробити висновок, що функція чистого грошового потоку підприємства виступає ілюстрацією короткого економічного циклу підприємства і характеризується зростанням або спаданням обсягів чистого грошового потоку підприємства на фоні мінімально-необхідного залишку грошових коштів.

При цьому, мінімально-необхідний залишок грошових коштів підприємства, що характеризується стабільним розвитком матиме тенденцію до зростання.

Отже, можна мати такі варіанти поведінки чистого грошового потоку підприємства (табл. 3.1).

Відповідно, до розробленої моделі оптимізації грошових потоків, пропонуємо здійснювати таргетування чистого грошового потоку підприємства (від англ. target – ціль, мішень), що полягає у застосуванні монетарного механізму, який опосередковує використання комплексу заходів із планування і впливу на цільовий залишок грошових коштів (попит на гроші підприємства), шляхом проведення політики рецесії або експансії, основними інструментами яких виступатимуть відповідно бюджетування і факторинг.

Таблиця 3.1

Варіанти поведінки чистого грошового потоку (економічний цикл)

Характеристика точок відповідно рис. 3.6	Опис варіанту поведінки
Варіант 1	
В точках А, В, С спостерігається надлишковий грошовий потік, що свідчатиме про нераціональне використання грошових коштів. Очевидною є необхідність в ліквідації надлишку грошових коштів підприємства, тому, модель оптимізації полягатиме в політиці рецесії (від лат. recido – спадати, скорочуватись). Основні заходи даної політики наступні:	1. Розширення обсягів і напрямів вкладення коштів у розвиток підприємства: використання надлишкових грошових коштів з метою збільшення розмірів реальних інвестицій, самоінвестування; пришвидшення реалізації проектів; фінансування розширення та/або оновлення виробництва.
	2. Дострокове погашення зобов'язань
	3. Дострокова виплата додаткових доходів власниками
	4. Розширення асортиментної політики, розробка і впровадження нової продукції та/або нових технологій, освоєння нових ринків, створення філій тощо.
	5. Проведення агресивних маркетингової та цінової політик
	6. Розміщення надлишкових грошових коштів на депозитах, придбання високоліквідних цінних паперів тощо
Варіант 2	
В точках D, E, F спостерігатимемо дефіцитний грошовий потік підприємства, що свідчатиме про нестачу грошових коштів і необхідність у їх залученні за рахунок пошуку внутрішніх або зовнішніх джерел фінансування. В такому випадку, оптимізаційна модель полягатиме в застосуванні політики експансії (від лат. expan̄sio – збільшення), що проявляється у таких заходах	1. Раціоналізація управління дебіторською заборгованістю з точки зору оптимізації її обсягів відповідно до оборотності, а також, її переуступка з метою пришвидшення операційного та фінансового циклів підприємства
	2. Пошук внутрішніх резервів грошових коштів: здача в оренду основних засобів та/або продаж невикористовуваних; проведення маркетингових заходів і здійснення вдосконалення цінової та товарної політик, направлених на підвищення обсягів реалізації продукції; відмова від надання певного виду знижок або видозміна політики їх надання.
	3. Продаж частини або всіх інструментів вкладення коштів або короткострокове інвестування тимчасово вільних грошових коштів з метою отримання додаткового прибутку
	4. Прискорення/пришвидшення платіжного обороту
	5. Зменшення обсягів вихідного грошового потоку: зниження рівня операційних витрат; оптимізація податкової політики; скорочення і реструктуризація реальних інвестицій; використання лізингу як інструменту придбання основних засобів; реструктуризація боргів тощо

Головною метою таргетування буде приведення у відповідність результуючого грошового потоку підприємства і його грошового попиту з метою забезпечення реалізаційної рентабельності, поточної і абсолютної платоспроможності та максимізації прибутку.

Моделі таргетування чистого грошового потоку наведені на рис.3.7:

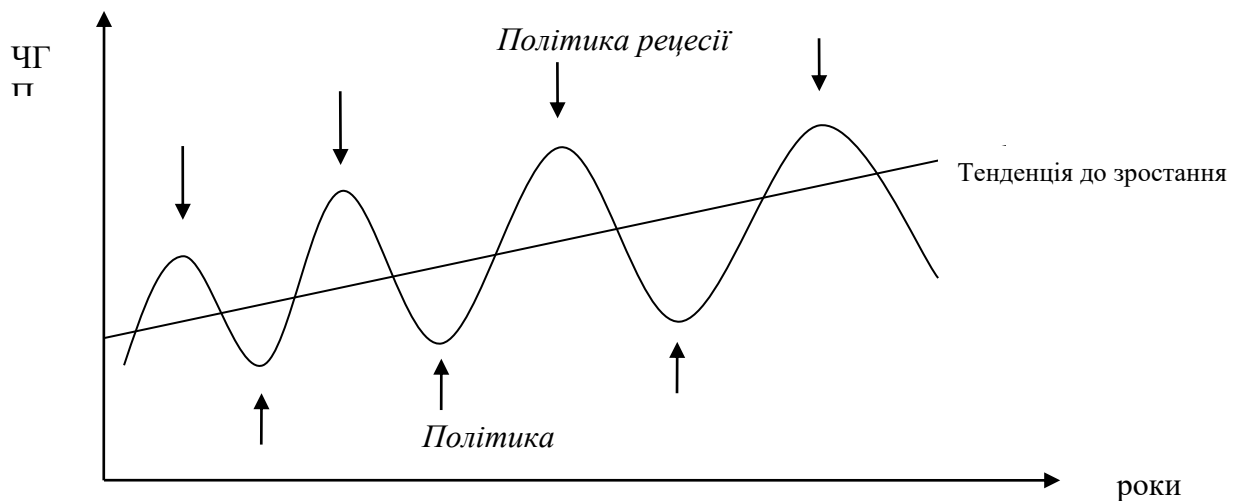

Рис. 3.7. Моделі оптимізаційної політики таргетування чистого грошового потоку підприємства

На основі розглянутих теоретичних аспектів оптимізації грошових потоків підприємства та використовуючи наведені напрями, моделі і сценарії, проведемо оптимізації грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ».

3.2. Управлінські заходи для удосконалення підприємницької діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» шляхом вирівнювання та синхронізації грошових потоків

Вирівнювання грошових потоків, як говорилося у першому розділі даної магістерської роботи, проводиться шляхом згладжування їх обсягів у розрізі окремих інтервалів періоду часу, який розглядається. Це дозволяє

повністю або частково усунути вплив сезонних і циклічних коливань при формуванні позитивних і негативних грошових потоків, оптимізувати середні залишки грошових коштів та підвищити рівень абсолютної ліквідності.

Синхронізація ж грошових потоків проводиться шляхом визначення коваріації позитивного і негативного їх видів та забезпечення підвищення рівня кореляції (наближення до 1) між цими двома видами. Це дозволяє забезпечити синхронізацію надходжень і видатків у певний проміжок часу, їх рівність або максимальне наближення один до одного:

$$KK_{\text{дп}} = \sum_{t=1}^n P_{\text{п,н}} \left(\frac{\text{ПГП}_i - \overline{\text{ПГП}}}{\sigma_{\text{ПГП}}} \right) \cdot \left(\frac{\text{НГП}_i - \overline{\text{НГП}}}{\sigma_{\text{НГП}}} \right) \quad (3.15)$$

де $P_{\text{п,н}}$ - прогнозна ймовірність відхилення позитивного та негативного грошових потоків від середнього їх рівня, частки од.

$\overline{\text{ПГП}}, \overline{\text{НГП}}$ - середні значення позитивного і негативного грошових потоків підприємства;

$\sigma_{\text{ПГП}}, \sigma_{\text{НГП}}$ - середнє квадратичне відхилення позитивного і негативного грошових потоків підприємства.

За результатами аналізу, проведеного у другому розділі роботи, виявлено, що грошові потоки ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» потребують вирівнювання та синхронізації із застосуванням тих методів і моделей, які описано у попередньому підрозділі.

Так, у 2018-2020 роках наявність дефіцитного чистого грошового потоку у ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» вимагала застосування політики експансії. У цей період замість реалізації довгострокових інвестицій підприємство, навпаки, їх нарощувало, що призводило до витрачання додаткових коштів на утримання цих інвестицій та зменшувало залишки грошових коштів на кінець року.

У 2021 році наявність надлишкового чистого грошового потоку у ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» вимагала іншого підходу, а саме, застосування політики рецесії – розширення обсягів і напрямів інвестиційної політики,

фінансування оновлення виробництва, дострокового погашення зобов'язань, розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках в банку тощо.

Нажаль у ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» управління грошовими потоками відбувається не систематично та лише у випадку критичних ситуацій. Розмір оптимального залишку грошових коштів на рахунках в банку в межах обраної політики підприємства взагалі не визначається.

Враховуючи сказане пропонуємо визначати оптимальний залишок грошових коштів на рахунках ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» за моделлю Міллера-Ора.

Модель Міллера-Ора ґрунтується на процесі Бернуллі (стохастичному процесі), в якому надходження і витрачання грошей від періоду до періоду є незалежними випадковими подіями. Залишок коштів на рахунку хаотично змінюється доти, доки не досягає верхньої межі. Як тільки це відбувається, підприємство починає витрачати кошти для приведення запасу грошових коштів до деякого нормального рівня. Якщо запас грошових коштів досягає нижньої межі, то відбувається їх поповнення і приведення до нормальної межі.

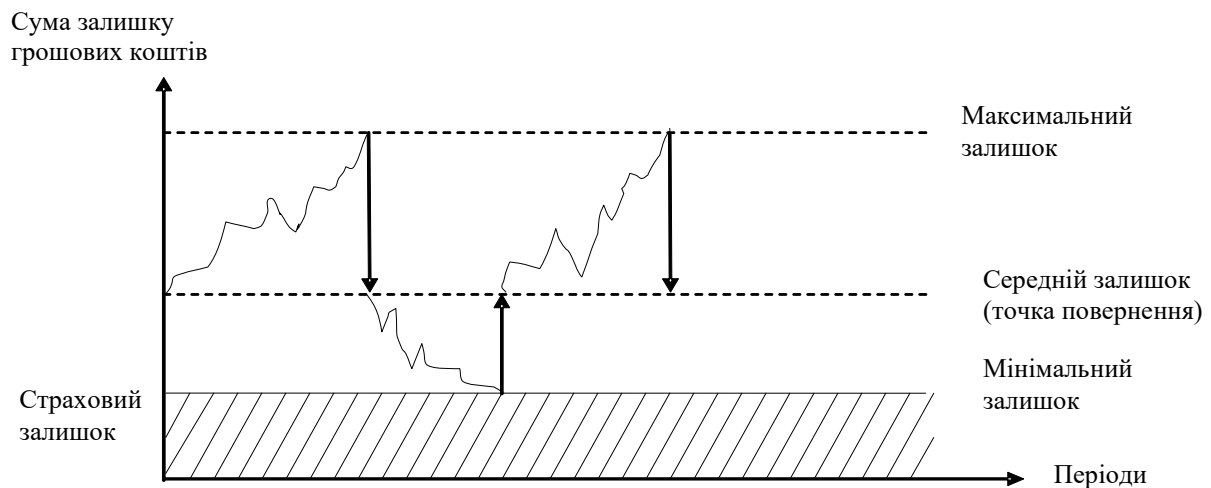

Рис. 3.8. Формування залишків грошових коштів за моделлю Міллера-Ора

Реалізація моделі здійснюється за етапами:

1. Встановлення мінімальної величини грошових коштів ($GK_{\min}$), яку доцільно постійно мати на поточному рахунку (визначається експертним

шляхом виходячи із середньої потреби підприємства в оплаті рахунків).

2. За статистичними даними визначають варіації щоденного надходження коштів на поточний рахунок (σ^2).

3. Визначають витрати по зберіганню коштів (B_3) на поточному рахунку.

4. Розраховують розмах варіації залишку грошових коштів на поточному рахунку за формулою

$$P_B = 3 \cdot \sqrt[3]{\frac{3 \cdot B_T \cdot \sigma^2}{4 \cdot B_3}} \quad (3.16)$$

5. Розраховують верхню межу грошових коштів на поточному рахунку ($ГК_{\max}$), при перевищенні якої необхідно частину грошових коштів конвертувати в короткострокові цінні папери або запаси, товари:

$$ГК_{\max} = ГК_{\min} + P_B \quad (3.17)$$

6. Визначають точку повернення (T_n) — величину залишку грошових коштів на поточному рахунку, до якої необхідно повернутися у випадку, якщо фактичний залишок коштів на рахунку виходить за межі інтервалу ($ГК_{\max} - ГК_{\min}$)

$$T_n = ГК_{\min} + \frac{P}{3} \quad (3.18)$$

Проведемо оптимізацію грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» шляхом вирівнювання й синхронізації та застосування моделі Міллера-Орра.

Синхронізація грошових потоків здійснюється шляхом застосування певних заходів, які дозволять наблизити коефіцієнт кореляції до 1, та підвищити ліквідність балансу підприємства.

Умови синхронізації грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» такі:

1) враховано, що у прогностному періоді очікується зростання видатків підприємства, а значить і негативного грошового потоку, згідно з тенденцією попередніх чотирьох років (рис. 3.9) – коефіцієнт детермінації - 0,998, тобто прогноз подальшого зростання є достатньо точним;

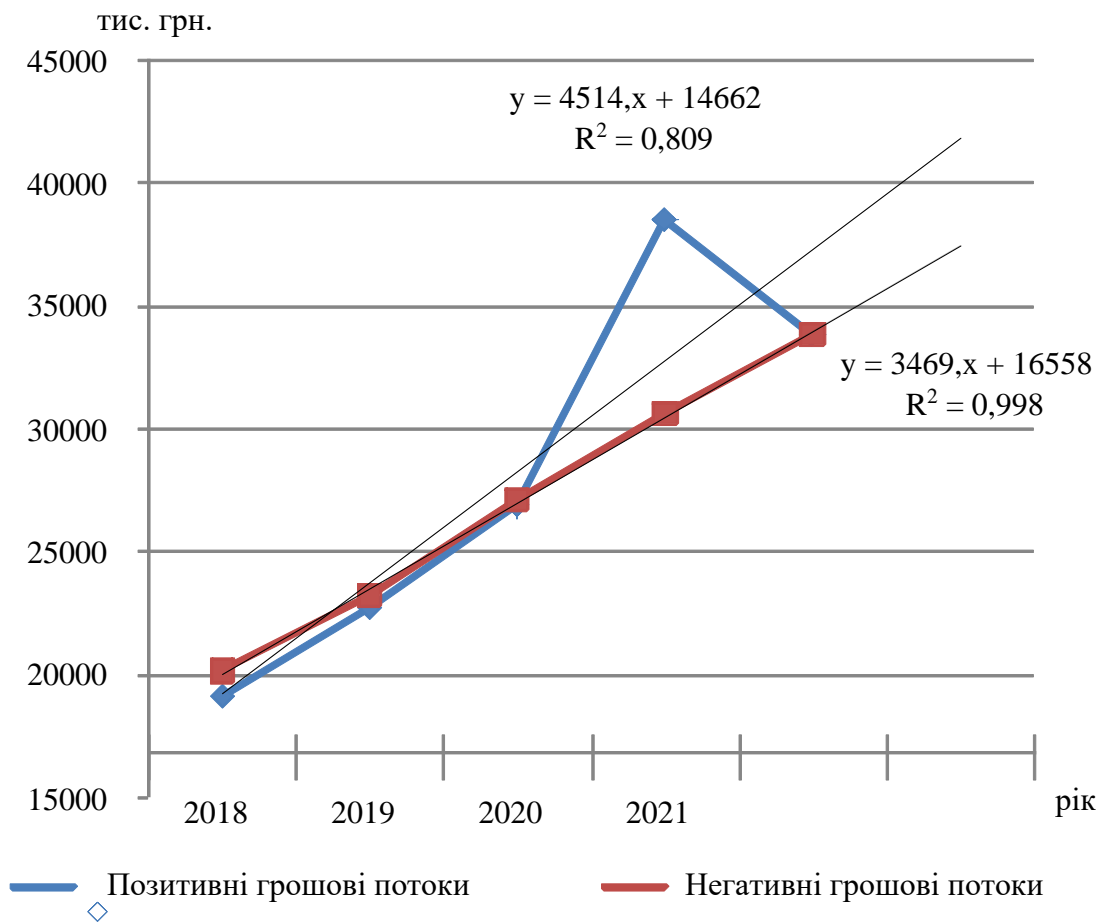

Рис. 3.9. Тенденція змін грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

2) враховано, що для виконання однієї з цілей оптимізації, яка полягає в забезпеченні наближення сум чистого грошового потоку і нормативного страхового залишку (плануємо у розмірі 200 тис. грн.), а також для забезпечення вирівнювання грошових потоків, сума надходжень, тобто позитивного грошового потоку, буде максимально наближатися до суми негативного грошового потоку.

Результати оцінки вирівнювання і синхронізації грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» у 2021 році та прогноз на рік здійснено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Результати синхронізації грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ»

Показник	2018	2019	2020	2021	Середнє	Прогноз
Позитивні грошові потоки (ПГП), тис. грн.	19107	22743,4	26873,2	38501,5	-	34000
Негативні грошові потоки (НГП), тис. грн.	20129,4	23225,4	27097	30578,6	-	33800
Середній ПГП, тис. грн.	-	-	-	-	26806,3	28245,0
Середній НГП, тис. грн.	-	-	-	-	25257,6	26966,1
Середньоквадратичне відхилення ПГП, тис. грн.	-	-	-	-	8417,6	7968,2
Середньоквадратичне відхилення НГП, тис. грн.	-	-	-	-	4550,6	5488,7
Прогнозна ймовірність відхилення позитивного грошового потоку від середнього рівня, частки од.	-	-	-	-	0,6	0,5
Прогнозна ймовірність відхилення негативного грошового потоку від середнього рівня, частки од.	-	-	-	-	0,6	0,5
Коефіцієнт кореляції, частки од.	-	-	-	-	1,035	1,002

З таблиці 3.1 видно, що у прогностному періоду можуть бути виконані умови оптимізації грошових потоків. Це підтверджується наближенням коефіцієнта кореляції до одиниці – у прогностному періоді 1,002 часток од.

Далі визначимо оптимальний залишок грошових коштів на рахунках ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» за моделлю Міллера-Ора.

Спочатку встановлюємо мінімальну величину грошових коштів ($GK_{\min}$), яку доцільно постійно мати на поточному рахунку (у нашому випадку страховий залишок коштів) – 200 тис. грн.

За статистичними даними визначаємо дисперсію сальдо щоденного грошового потоку на поточних рахунках (σ^2). Для ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» вона складає 87,94 тис. грн.

Далі визначаємо трансакційні витрати на поповнення залишку грошових коштів (B_T) – 7,9 тис. грн., та витрати по зберіганню коштів (B_3) на поточному рахунку (обслуговування банку). Такі витрати становлять 5,2 тис. грн.

Розраховуємо розмах варіації залишку грошових коштів на поточному рахунку:

$$P_B = 3 \cdot \sqrt[3]{\frac{3 \cdot 7,9 \cdot 87,94}{4 \cdot 5,2}} = 13,93 \text{ тис.грн.}$$

Розраховуємо верхню межу грошових коштів на поточному рахунку ($GK_{\text{макс}}$), при перевищенні якої необхідно частину грошових коштів конвертувати в короткострокові цінні папери або запаси, товари:

$$GK_{\text{макс}} = 200 + 4,64 = 213,93 \text{ тис. грн.}$$

Визначаємо величину залишку грошових коштів на поточному рахунку, до якої необхідно повернутися у випадку, якщо фактичний залишок коштів на рахунку виходить за межі інтервалу ($GK_{\text{макс}} - GK_{\text{мін}}$):

$$T_{\Pi} = 200 + \frac{13,93}{3} = 204,64 \text{ тис.грн.}$$

Таким чином, середня оптимальна сума щоденного залишку грошових коштів на розрахунковому рахунку для здійснення поточної діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» повинна становити 204,64 – 213,93 тис. грн.

ВИСНОВКИ

В сучасних умовах економічного розвитку діяльність підприємств пов'язана з безперервним кругообігом коштів, їх витрачанням на ресурси та одержання доходів, їхнього розподілу й використання. У цьому кругообігу управління грошовими потоками займає визначальне місце. Від ефективності його здійснення залежать результати підприємницької діяльності.

У роботі досліджено теоретичні і методичні основи аналізу та управління грошовими потоками підприємств, розроблено практичні рекомендації для удосконалення підприємницької діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» в аспекті оптимізації його грошових потоків.

Визначено, що грошовий потік – це сукупність розподілених у часі надходжень і видатків грошових коштів та їхніх еквівалентів, генерованих його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з факторами часу, простору, структури, ризику і ліквідності.

Грошові потоки поділяються на вхідні і вихідні, позитивні і негативні, дефіцитні і надлишкові, валові і чисті, потоки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності тощо.

Управління грошовими потоками – один із найважливіших сегментів функціонування підприємства. Воно має мету і завдання. Для забезпечення економічної рівноваги підприємства у процесі його розвитку шляхом збалансованості надходжень і витрат, а також їхньої синхронізації у часі, управління грошовими потоками здійснюється за певними етапами. Відповідно до них здійснюється управління грошовими потоками підприємства. Цим підприємством є Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХ-ПРОМ». Його основними напрямками діяльності є неспеціалізована оптова торгівля; будівництво житлових і нежитлових будівель; електромонтажні роботи; монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування; інші будівельно-монтажні роботи; штукатурні роботи.

За підсумком аналізу основних результатів діяльності ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» встановлено, що протягом останніх п'яти років обсяги реалізації продукції підприємства зросли на 40%, а чистий дохід – на 69%, при цьому собівартість реалізованої продукції зростала меншими темпами порівняно з чистим доходом. Це призводить до зростання різних показників рентабельності, що є позитивним для підприємства, та забезпечує зростання рівня ліквідності його балансу. У 2021 році ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» було абсолютно ліквідним, прибутковим та фінансово стійким. У попередніх роках рівень ліквідності був значно меншим, а деякі нормативні значення навіть не виконувалися. Таке коливання було спричинене певним рухом грошових потоків даного підприємства, що потребує додаткового аналізу.

За порівняльною таблицею руху грошових коштів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» можна зробити висновок, що станом на кінець 2018, 2019 та 2020 років обсяг негативних грошових потоків (видатки) перевищував обсяг позитивних грошових потоків (надходжень), відповідно підприємство мало дефіцитний чистий грошовий потік. А у 2021 році ситуація повністю змінилася і ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» отримало надлишковий чистий грошовий потік, причому перевищення надходжень над видатками було значним. Все це говорить про незбалансованість та несинхронність руху грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ», а також впливає на показники достатності та ефективності його грошових коштів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

У магістерській роботі рекомендовано оптимізацію грошових потоків підприємства. Визначено, що оптимізацією грошових потоків є процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов та особливостей здійснення його господарської діяльності.

Для здійснення оптимізації грошових потоків у роботі розглянуто різні напрями, які можна застосувати на підприємстві у випадку отримання надлишкового або дефіцитного чистого грошового потоку. Також розглянуто моделі та варіанти поведінки функції чистого грошового потоку підприємства, напрями таргетування, а також визначено, у яких випадках необхідно застосовувати політику експансії, а у яких політику рецесії.

Розглянуті теоретичні аспекти оптимізації грошових потоків підприємства було застосовано на практиці. Рекомендовано синхронізацію грошових коштів ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» за таких умов. Враховано, що у прогностному періоді очікується зростання видатків підприємства, а значить і негативного грошового потоку, згідно з тенденцією попередніх чотирьох років (прогноз подальшого зростання є достатньо точним, що підтверджується коефіцієнтом детермінації – 0,998). Враховано, що для виконання цілей оптимізації сума надходжень, тобто позитивного грошового потоку, буде максимально наближатися до суми негативного грошового потоку, при цьому нормативний страховий залишок грошових коштів планується у розмірі 200 тис. грн.

За рекомендованим заходом щодо синхронізації грошових потоків ТОВ «ТЕХ-ПРОМ» отримані результати, які дозволяють визначити, що у прогностному періоді можуть бути виконані всі умови оптимізації грошових потоків. Це підтверджується наближенням коефіцієнта кореляції до одиниці. Також, враховуючи те, що нормативний страховий залишок грошових коштів – 200 тис. грн., у роботі за допомогою моделі Міллера-Орра рекомендовано визначати оптимальний щоденний залишок грошових коштів на рахунках ТОВ «ТЕХ-ПРОМ». Визначено, що він становить 204,6 – 213,9 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. К.: КНЕУ. 2005. 592 с.
2. Бланк И.А. Управление активами. К.: Цика-Центр, Эльга. 2007. 752 с.
3. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: КНЕУ. 2008. 536 с.
4. Птащенко Л.О. Управління корпоративними фінансами. К.: Центр учбової літератури. 2017. 296 с.
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів»: IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text
6. Ясишена В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація Вісник ТНЕУ. Економічний аналіз. 2008. Вип. 2(18). С. 321–324.
7. Кучеренко Т.Є., Аніщенко Г.Ю. Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємств. Ефективна економіка. 2022. №2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2022/14.pdf
8. Мулик Т. Організація аналізу грошових потоків на підприємстві. Економіка та суспільство. 2022. №40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1442>
9. Тешева Л.В., Щербань О.Д., Вакуленко О.О. Поняття грошового потоку підприємства. Економіка і суспільство . 2017. №10. С. 670-675. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/114.pdf
10. Колісник О. П., Замогильна А. В. Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління. Modern Economics. 2018. № 10. С. 60-65. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/10-2018/kolisnyk.pdf>
11. Турило А.М., Адаменко М.В. Фінансовий менеджмент (у схемах і таблицях): навч. посіб. Кривий Ріг: КНУ 2012. 274 с.

12. Піскульова І.В., Мавріна М.І. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств: сучасний аспект. Ефективна економіка. 2022. №1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2022/90.pdf
13. Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.
14. Корбутяк А.Г., Гросу К.В. Грошові потоки в системі управління підприємством. Young Scientist. 2017. № 11 (51).
15. Поліщук С.В., Кавтиш О.П. основи підприємницької діяльності. Курс лекцій. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022. 153 с.
16. Непочатенко О. Фінансовий менеджмент. К.: Центр учбової літератури. 2021. 496 с.
17. Бердинець М., Сурженко А. Менджемент у малому бізнесі. К.: Центр учбової літератури. 2021. 352 с.
18. Нагайчук В.В. Управління грошовими потоками підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. № 1(52). С. 245–249.
19. Мулик Т. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. Економіка та суспільство. 2022. №39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1379>
20. Спільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2017. Вип. 1–2. С. 67-85.
21. Власюк Т. М., Волинець О. М., Новіцька Н. І. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. 2014. № 3 (77). С. 36-46.
22. Спільник І.В. Аналіз грошових потоків підприємства за даними фінансової звітності підприємства: значимість, мета, завдання.

- Обліково-аналітичне та правове забезпечення інституційних секторів економіки України в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку: збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. конф. (30 березня 2017 р., м. Тернопіль). Тернопіль: Крок. 2017. С. 138–140.
23. Кучеренко Т. Проблеми класифікації грошових коштів у звіті про рух грошових коштів. Аграрна наука та освіта в умовах євроінтеграції: збірник наукових праць міжнар. наук.-практ. конф. Ч.2. (20-21 березня 2019 р., м. Кам'янець-Подільський). Тернопіль : Крок, 2019. С. 119-121.
24. Мельник К.В. Аналіз грошових потоків підприємства як інструмент прийняття управлінських рішень у бізнесі. Корпоративні фінанси: проблеми та перспективи інноваційного розвитку: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 21 черв. 2017 р. К. : КНЕУ, 2017. С. 432-435.
25. Корнєва Н.О., Барабан Т.В. Системний підхід до управління грошовими потоками підприємств. Молодий вчений. 2018. № 5 (57). С. 298-302.
26. Золотарьова О. Місюра А., Копія І. Ефективне управління рухом грошових потоків та його роль у забезпеченні фінансової стійкості промислового підприємства. Економічний аналіз. 2012. Вип. 11. Ч.2. С. 240–245.
27. Загородна О., Серединська В. Оперативне управління грошовими потоками підприємства. Економічний аналіз. 2012. Вип. 10. Ч.4. С. 100–104.
28. Єрешко Ю. О. Сутність і структура механізму управління грошовими потоками підприємства. Економічний вісник НТУУ «КПІ». К.: ВПІ ВПК «Політехніка». 2017. № 8. С. 20-25.
29. Єрешко Ю. О. Управління грошовими потоками підприємства : дис. ... канд. економ. наук.: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). К. 2012. 270 с.

- 30.Голинський Ю.О., Луців Л.М., Шпаргала Д.М. Оптимізація грошових потоків підприємств та їх прогнозування. Young Scientist.2018. №2 (54). С. 687-690.
- 31.Федишин М. П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування. Економічний аналіз. 2016. № 2. С. 132–138.
- 32.Економічний аналіз: навч. посіб. За ред. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута». 2003. 680 с.
- 33.Іванчук О.В., Тринька Л.Я. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посіб. К.: Алерта. 2014. 768 с.
- 34.Савицкая Г.В. Анализ эффективности деятельности предприятия: методологические аспекты. М.: Новое знание. 2007. 160 с.
- 35.Вишневська О.М., Козаченко Л.А., Костирко А.Г. Економічний аналіз. Курс лекцій. 2022. Миколаїв: МНАУ. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11526/1/ekonom-analiz-lekc-2022.pdf>
- 36.Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз підприємства: навч. посіб. К.: Знання КОО. 2004. 378 с.
- 37.Багацька К.В. Методичні підходи до аналізу грошових потоків. Економічний аналіз. 2012. № 1. С. 11-14.
- 38.Талах Т.А. Особливості методики проведення аналізу та оптимізації грошових потоків підприємства. Луцький НТУ. 2016. Вип. 5 (20). Ч.2. С. 247-260.
- 39.Черниш С.С. Економічний аналіз. К.: Центр навчальної літератури. 2019. 308 с.
40. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками : навч. посібн. Київ : Київ. нац. торг.-ек. ун-т, 2005. 255 с.
- 41.Яструбецька Л.С. Організаційно-економічний механізм управління грошовими потоками промислових підприємств України: автореф. дис.

- ... канд. екон. наук: 08.02.03; Львівський національний університет імені Івана Франка. URL: <http://disser.com.ua/contents/p-2/36417.html>.
- 42.Єрешко Ю.О. Моделі оптимізації грошових потоків підприємства. Electronic Archive of Kyiv Polytechnic Institute. 2013. URL: https://core.ac.uk/display/47229663?utm_source=pdf&utm_medium=banner&utm_campaign=pdf-decoration-v1
- 43.Піскульова І. В., Мавріна М. І. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств: сучасний аспект. Ефективна економіка. 2022. № 1. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.88>
- 44.Петренко В. С., Кузнецова Д. С. Методологія аналітичного аналізу грошових потоків спільних підприємств. Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 23. С. 106-110.
- 45.Кошельок Г. В. Інформаційне забезпечення аналізу грошових потоків підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Вип. 3. С. 232-239.
- 46.Воскресенська Т. Дослідження підходів до аналізу грошових коштів підприємств з використанням облікової інформації. Економіка та суспільство. 2021. № 31. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-65>
- 47.Тімбекова І.Ш. Математичне моделювання оптимізації грошових потоків підприємства в умовах фінансової кризи. Харківський інститут фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі в умовах фінансової кризи : наук.-техн. зб. 2008. № 87. С. 306-311.
- 48.Хома І.Б., Крип О.І. Моделювання управління грошовими потоками в економіці України на прикладі ПАТ «Львівхім». URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/21_10/335_CHo.pdf